

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Електронско јавно надметање у извршном
поступку: нормативни оквир и практични
изазови у Републици Србији, Републици
Хрватској и Републици Словенији**
(мастер рад)

Менторка:
Проф. др Анђелија Тасић

Студент:
Матија Ђорђевић
М-007/24-О

Ниш, 2026. година

САДРЖАЈ:

I УВОД.....	1
II ЕЛЕКТРОНСКО ЈАВНО НАДМЕТАЊЕ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	7
1. Појам електронског јавног надметања и разлози увођења.....	7
2. Увођење електронског јавног надметања у српско извршно право.....	9
3. Поступак електронског јавног надметања у Републици Србији	10
3.1. Портал као „место“ поступка	11
3.2. Јавност поступка и контролисано учешће	11
3.3. Регистрација и трајање статуса учесника	12
3.4. Покретање надметања	12
3.5. Објава надметања	13
3.6. Пријава за учешће, јемство и анонимизација понуђача	13
3.7. Временска правила надметања и продужење трајања поступка у последњим минутима.....	15
3.8. Прагови цене и алтернативни начин продаје код покретности	15
3.9. Правила давања понуда	16
3.10. Обустава и технички прекид	17
3.11. Извештај о електронској продаји	17
4. Оцена српског модела електронског јавног надметања	18
4.1. Позитивне карактеристике српског модела.....	18
4.2. Ограничења и практични изазови.....	19
III ЕЛЕКТРОНСКО ЈАВНО НАДМЕТАЊЕ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ.....	20
1. Појам и системско место института	20
2. Увођење електронског јавног надметања и улога Агенције	21
3. Нормативни оквир.....	22

4. Поступак електронског јавног надметања у Хрватској.....	23
IV ЕЛЕКТРОНСКО ЈАВНО НАДМЕТАЊЕ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ РЕПУБЛИКЕ СЛОВЕНИЈЕ.....	26
1. Појам и системско место електронског јавног надметања у Словенији	26
2. Нормативни оквир електронског јавног надметања у Словенији	27
3. Поступак електронског јавног надметања у словеначком извршном праву	28
V УПОРЕДНОПРАВНА АНАЛИЗА: СРБИЈА - ХРВАТСКА - СЛОВЕНИЈА ..	32
VI РЕЗУЛТАТИ ЕМПИРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА О ПРИМЕНИ ЕЛЕКТРОНСКОГ ЈАВНОГ НАДМЕТАЊА У ПРАКСИ ЈАВНОГ ИЗВРШИТЕЉА	36
1. Предмет и циљ истраживања.....	36
2. Методологија истраживања	37
3. Резултати истраживања	37
VII ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА.....	49
ЛИТЕРАТУРА.....	54
ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ	55
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ	57
SUMMARY AND KEYWORDS	59
УПИТНИК ЗА ПРИКУПЉАЊЕ ПОДАТАКА О ЕЛЕКТРОНСКИМ ЈАВНИМ НАДМЕТАЊИМА	61
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА	65

I УВОД

Извршни поступак представља завршну, али истовремено и суштинску фазу правне заштите јер тек њиме, субјективно право признато извршном или веродостојном исправом добија реалну потврду у правном промету, чиме се остварује законитост у фактичким односима и објективни правни поредак.¹ Уколико се извршење не спроводи благовремено, делотворно и предвидиво, правна сигурност се урушава, поверилац губи поверење у институције, а дужник остаје у дуготрајној неизвесности. Зато је, поред материјалноправних правила, квалитет процесних механизма у извршењу један од централних предуслова функционисања правне државе.²

Након добијања судске одлуке, поверилац мора имати на располагању делотворне и различите методе принудног остварења потраживања, јер избор одговарајућег средства извршења зависи од природе потраживања, података о имовини дужника и циља који се извршењем жели постићи.³

У упоредноправној литератури се указује да савремени системи извршења развијају две међусобно повезане тенденције: 1) активнију улогу органа и лица која спроводе извршење и 2) шири приступ информацијама потребним за спровођење извршења.⁴

Једно од најосетљивијих места извршног поступка, посебно у делу намирења путем уновчења имовине, јесте принудна продаја предмета извршења. Продаја се у класичним моделима најчешће одвија путем јавног надметања или непосредне погодбе, под условима које прописује закон и одређује надлежни орган (суд/извршитељ). Иако је јавна продаја по својој замисли инструмент транспарентности и конкурентности, традиционални модели продаје у пракси могу бити оптерећени ограниченим кругом учесника, недовољном информисаношћу заинтересованих лица и ризиком да постигнута цена не одражава у довољној мери стварну вредност предмета продаје, те је овај део извршног поступка окарактерисан као најслабија карика у ланцу радњи које се предузимају ради намирења повериочевог потраживања.⁵ Ови проблеми су нарочито

¹ Миливоје Марковић, Грађанско процесно право, књига 1, свеска 1, Београд, 1957., стр. 28.

² Гордана Станковић, Владимир Боранијашевић, Извршно процесно право, Косовска Митровица, 2012., стр. 11-13.

³ Neil H. Andrews., Andrews on Civil Processes: Court Proceedings, Arbitration and Mediation, Cambridge University Press, Cambridge, 2013, "Enforcement of Court Judgments and Orders", стр. 495 - 516,

⁴ Wendy Kennett., Civil Enforcement in a Comparative Perspective: A Public Management Challenge, Intersentia, Cambridge, 2020, стр. 565.

⁵ Предлог закона о изменама и допунама Закона о извршењу и обезбеђењу, Влада Републике Србије, 2019, обрађивач: Министарство правде (у даљем тексту Предлог закона), стр. 36-37.

изражени код покретних ствари, јер њихова вредност често опада, а истовремено стварају трошкове чувања и захтевају бржу и организационо једноставнију процедуру уновчења. Овакав закључак посредно потврђује и законодавац, будући да прописује да се, приликом пописа покретних ствари које су предмет извршења, пре свега пописују ствари које се могу најлакше продати, као и оне које нису подложне брзом кварињу или знатном смањењу вредности.⁶

Премда је дигитализација правосуђа у европским државама, па и у државама региона, већ била предвиђена стратешким и акционим документима, ванредне кризне околности су битно убрзале њен практични развој. Пандемија COVID-19 показала је да класични, претежно физички модел функционисања правосуђа има своја озбиљна ограничења у условима здравствених ризика и ограниченог приступа институцијама. Због тога се може закључити да су пандемија и друге ванредне околности деловале као снажан катализатор процеса који је већ био започет, учвршћујући схватање да је дигитализација неопходан правац савременог развоја правосуђа и извршног поступка.⁷

У европској литератури се наглашава да дигитализација извршног поступка не сме бити схваћена само као техничко убрзање поступка, већ и као питање заштите права на правично суђење. Извршење судске одлуке представља саставни део права на судску заштиту, па електронски механизми у извршењу морају бити уређени тако да истовремено обезбеде ефикасност, доступност и процесне гаранције странака.⁸

У том контексту, дигитална трансформација правосуђа наметнула је и питање: да ли се принудна продаја у извршењу може унапредити увођењем електронских јавних надметања (е-аукција)? Е-аукција у извршном поступку најопштије се може схватити као јавно надметање које се, уместо непосредним усменим давањем понуда, спроводи путем електронске платформе, уз електронску идентификацију учесника, аутоматизовано евидентирање понуда и дигитално документовање тока поступка. Мада је суштина института и даље иста (принудна продаја ради намирења), промена техничког начина

⁶ Гордана Станковић, Владимир Боранијашевић, *op.cit.*, стр. 179-180; Закон о извршењу и обезбеђењу, („Сл. гласник РС“, бр. 106/2015, 106/2016 – аутентично тумачење, 113/2017 – аутентично тумачење, 54/2019, 9/2020 – аутентично тумачење, 10/2023 – др. закон и 91/2025) (у даљем тексту ЗИО), чл. 222.

⁷ Стефан Пешић, Правни оквир употребе ИКТ у извршним поступцима у одабраним државама бивше Југославије (Републике Србије, Републике Хрватске и Републике Северне Македоније), мастер рад, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2022, стр. 3–4.; OECD policy brief о утицају COVID-19 на правосуђе, преузето дана 10.4.2026.године, https://www.oecd.org/en/publications/access-to-justice-and-the-covid-19-pandemic_09a621ad-en.html.

⁸ Remigijus Jokubauskas, Marek Świerczyński., “Digitalisation of Enforcement Proceedings”, *Utrecht Law Review*, Vol. 19, No. 1, 2023, стр. 20–22.

спровођења производи последице на транспарентност, доступност, доказивост радњи и укупну ефикасност.

Електронско јавно надметање је, међутим, могуће прецизније разумети ако се пође од општег појма аукције. У теорији се као конститутивни елементи аукције најчешће издвајају: постојање конкурентног надметања, продаја најповољнијем понуђачу и одређени организациони оквир поступка продаје.⁹ Код онлајн аукција посебно се поставља и питање да ли је сама платформа уједно и „организатор аукције” или само технички посредник. Управо је то важно и за електронско јавно надметање у извршном поступку: иако се продаја одвија преко дигиталне платформе, она не губи свој правни карактер принудне продаје у организованом поступку, већ добија другачији технички медијум спровођења. Отуда се и електронско јавно надметање може посматрати као облик аукцијске продаје у коме се класични елементи надметања задржавају, али се испољавају у електронском окружењу.¹⁰

Значај аукција у савременом правном и економском промету потврђује и чињеница да се велики број економских трансакција спроводи управо путем различитих облика аукцијске продаје, због чега се аукције у теорији посматрају као важан и практично релевантан механизам расподеле добара и формирања цене.¹¹

Посебно је важно то што аукција омогућава да се цена формира кроз надметање учесника, при чему понуђачи своје одлуке доносе у зависности од правила поступка, доступних информација и процене понашања других учесника.¹²

Посебан значај е-аукција огледа се у томе што оне потенцијално шире круг понуђача и омогућавају надметање без територијалних ограничења. Радна група за израду нацрта Закона о изменама и допунама Закона о извршењу и обезбеђењу¹³, полазећи од уочених злоупотреба на физичким јавним надметањима, истакла је да увођење електронског јавног надметања има три примарне функције: спречавање

⁹ Paul Klemperer., “Auction Theory: A Guide to the Literature”, *Journal of Economic Surveys*, Vol. 13, No. 3, 1999, стр. 233–234.

¹⁰ Маша Мишковић, „Ко је организатор аукције?“, *Право и привреда* 4-6/2019, стр. 316-334

¹¹ Paul Klemperer., *op.cit.*, стр. 227–228.

¹² Randolph Preston McAfee, John McMillan., “Auctions and Bidding”, *Journal of Economic Literature*, Vol. 25, No. 2, 1987, стр. 699–701.

¹³ Радну групу је образовао министар правде у априлу 2018.године, а у њен састав улазили су представници судова свих нивоа опште надлежности, судије судова посебне надлежности, четири јавна извршитеља (по један са подручја сваке апелације), представници Народне банке Србије, Државног правобранилаштва, Правног факултета Универзитета у Београду, Америчке привредне коморе, Савета страних инвеститора, USAID пројекта „Владавина права“, Националне алијансе за локални економски развој итд. Многобројност радне групе је произашла из потребе сагледавања сваког од приспелих предлога за измене и допуне из углова свих релевантних субјеката извршног поступка.

злоупотреба, повећање транспарентности и доступности поступка и постизање тржишне цене предмета извршења. У том смислу, електронски систем може да садржи механизме који умањују ризик од недозвољеног договарања учесника, као и прецизне техничке евиденције о току надметања, што касније олакшава контролу законитости и утврђивање евентуалних неправилности.¹⁴ Иако доноси бројне предности, дигитализација поступка отвара и одређене ризике, што се у пракси види кроз проблеме техничке природе и потешкоће у приступу систему.¹⁵

Слично томе, у Водичу СЕРЕЈ-а о судским електронским аукцијама истиче се да електронска јавна надметања могу допринети ефикаснијем извршењу, већој транспарентности продаје и ширем приступу потенцијалних купаца.¹⁶ Међутим, исти документ указује да увођење е-аукција мора бити праћено јасним правилима, техничком стабилношћу система и механизмима заштите у случају неправилности или техничких сметњи.¹⁷

О значају електронског надметања говоре и упоредноправна искуства. Електронско надметање се већ низ година користи у развијеним европским државама, као што су Естонија, Немачка, Аустрија, Италија, Шпанија, Холандија, Португал и Мађарска. Искуства држава у којима се примењује овакво решење показују да овај начин надметања може довести до правичнијег извршења, јер се постиже виша цена предмета продаје, чиме се остварују повољнији ефекти и за извршног повериоца и за извршног дужника. Истовремено, поступак постаје доступнији ширем кругу заинтересованих лица, а смањује се и могућност злоупотребе.¹⁸

Као пример развијенијег европског модела може се навести Португал, у коме се принудна продаја најчешће спроводи преко електронске платформе,¹⁹ коју је развила професионална организација извршитеља.²⁰ Ово решење показује да електронско надметање може бити организовано као централна професионална платформа, а не нужно као систем који непосредно води суд или министарство.

¹⁴ Стефан Пешић, *op.cit.*, стр. 15-16.

¹⁵ Boštjan Grah, *Prodaja nepremičnin preko spletnih dražb v izvršilnem postopku*, magistrsko diplomsko delo, Ljubljana, 2024, стр. 6.

¹⁶ СЕРЕЈ, *Guide on judicial e-auctions*, Council of Europe, 2023, стр. 6.

¹⁷ *Ibid.*, стр. 6–7.

¹⁸ Јелена Деретић, (2019). Нова решења - аутоматизација извршног поступка. *Iustitia - Часопис удружења судија и тужилаца Србије и удружења судијских и тужилачких помоћника Србије*, 13.

¹⁹ Португалска електронска платформа за спровођење јавних надметања носи званични назив „e-leilões“ (порт. e-leilões – електронске аукције).

²⁰ European e-Justice Portal, *Judicial auctions- Portugal*, [Judicial auctions | European e-Justice Portal](#), приступљено дана 20.6.2026. године

Полазећи од наведеног, предмет овог рада је појам, правна природа и практична примена електронског јавног надметања у извршном поступку, као и упоредноправна анализа решења у три државе које су релевантне за регионални контекст: Републици Србији, Републици Хрватској и Републици Словенији. Рад је усмерен не само на нормативно сагледавање електронског јавног надметања, већ и на испитивање његових практичних ефеката у извршитељској пракси, нарочито у погледу успешности продаје, броја учесника, постигнуте цене и техничких проблема у функционисању система.

Одабир наведених држава оправдан је из више разлога. Прво, све три државе деле заједничко правно наслеђе које је настало у периоду постојања СФРЈ, што омогућава упоредивост основних процесних института. Друго, Хрватска и Словенија су као чланице Европске уније развиле сопствене моделе електронске продаје у извршном поступку, са различитим институционалним решењима и улогама надлежних органа. Треће, Србија је увођењем портала електронског јавног надметања прихватила модел дигитализације принудне продаје, што омогућава да се њено решење упореди са регионалним моделима и да се уоче његове предности, ограничења и могући правци даљег развоја.

Циљ рада је вишеструк. Први циљ је теоријски: прецизно одређење појма електронског јавног надметања у извршном поступку и његово разграничење у односу на класично усмено јавно надметање, непосредну погодбу и друге облике електронске комуникације у поступку. Други циљ је приказ и анализа законских и подзаконских извора који уређују електронско јавно надметање у Србији, Хрватској и Словенији. Трећи циљ је упоредноправни: уочавање сличности и разлика између наведених система, посебно у погледу институционалног модела, улоге суда, јавног извршитеља или посебне агенције, услова учешћа, правила о јемству, анонимности понуђача, трајања надметања и поступања у случају техничких сметњи. Четврти циљ је испитивање примене електронског јавног надметања у пракси јавног извршитеља, ради утврђивања да ли овај модел продаје у стварности остварује циљеве због којих је уведен.

У складу са предметом и циљевима рада, постављена су следећа истраживачка питања:

1. Шта је електронско јавно надметање у извршном поступку и који су његови конститутивни елементи?
2. Да ли електронско јавно надметање мења правну природу принудне продаје или само технику њеног спровођења?

3. Који институционални модели електронског јавног надметања постоје у Србији, Хрватској и Словенији?
4. Како су у наведеним системима уређени јавност поступка, услови учешћа, јемство, анонимност понуђача, трајање надметања и поступање у случају техничких сметњи?
5. У којој мери електронско јавно надметање у пракси доприноси успешности продаје, већем броју учесника и постизању повољније цене предмета продаје?
6. Које су најважније предности, а које најзначајније слабости електронског јавног надметања у практичној примени?
7. Који правци унапређења српског модела могу бити предложени на основу упоредноправне анализе и резултата емпиријског истраживања?

Полазне тврдње рада су следеће: 1) електронско јавно надметање повећава транспарентност и доказивост тока продаје, јер свака понуда оставља електронски траг који је накнадно проверљив; 2) електронско јавно надметање шири круг потенцијалних понуђача и може допринети постизању повољније цене предмета продаје; 3) електронско јавно надметање не мења јавноправну природу принудне продаје, већ представља техничко-процесну модификацију класичног јавног надметања; 4) највећи ризици електронског јавног надметања нису материјалноправне природе, већ су пре свега технички, организациони и процесни; 5) стварни донети електронског јавног надметања зависе не само од нормативног оквира, већ и од стабилности електронског система, заинтересованости купаца, врсте предмета продаје и фактичке могућности преузимања ствари.

Методолошки, у раду су примењени нормативни, упоредноправни, аналитички и емпиријски метод. Нормативни метод коришћен је приликом анализе законских и подзаконских извора који уређују електронско јавно надметање. Упоредноправни метод примењен је ради поређења решења у Србији, Хрватској и Словенији. Аналитички метод коришћен је приликом оцене предности и недостатака посматраних модела, као и приликом извођења закључака о утицају електронског јавног надметања на правну сигурност, транспарентност и ефикасност извршног поступка. Емпиријски метод примењен је кроз упитник за прикупљање података о електронским јавним надметањима спроведеним током 2025. године у пракси јавног извршитеља. На тај начин је нормативна и упоредноправна анализа допуњена подацима из праксе, што омогућава потпуније сагледавање стварних ефеката електронске продаје.

Структура рада прилагођена је наведеним циљевима. Након увода, у другом делу рада анализира се електронско јавно надметање у извршном поступку Републике Србије, кроз појам, разлоге увођења, нормативни оквир, поступак електронског јавног надметања и оцену српског модела. Трећи део рада посвећен је хрватском моделу електронске јавне дражбе, са посебним освртом на улогу Финансијске агенције (у даљем тексту: Агенција)²¹ и нормативно уређење поступка. Четврти део рада обрађује словеначки модел електронског јавног надметања, са нагласком на улогу суда и судског портала. У петом делу рада спроводи се упоредноправна анализа Србије, Хрватске и Словеније, уз издвајање кључних сличности и разлика у погледу институционалног модела, јавности поступка, услова учешћа, динамике надметања, доказивости исхода и поступања у случају техничких сметњи. Шести део рада садржи резултате емпиријског истраживања о примени електронског јавног надметања у пракси јавног извршитеља у Републици Србији, са анализом броја надметања, врсте предмета продаје, успешности продаје, броја учесника, постигнуте цене и уочених практичних проблема. У завршном делу рада сумирају се резултати истраживања и формулишу закључци и препоруке за даље унапређење српског модела електронског јавног надметања.

II ЕЛЕКТРОНСКО ЈАВНО НАДМЕТАЊЕ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

1. Појам електронског јавног надметања и разлози увођења

Електронско јавно надметање представља посебан облик јавне продаје у извршном поступку који се спроводи путем електронског система, односно преко посебног портала електронског јавног надметања.²² У правном смислу, реч је о начину спровођења продаје предмета извршења (непокретности и покретних ствари) у оквиру извршног поступка, при чему се поступак надметања одвија у дигиталном окружењу, уз унапред прописана правила о приступу, пријави, давању понуда и окончању надметања.²³

Увођење електронског јавног надметања треба посматрати у контексту шире модернизације извршног поступка и дигитализације правосуђа. Савремени правни системи настоје да применом информационих технологија повећају ефикасност

²¹ Финансијска агенција Републике Хрватске (хрв. Financijska agencija- FINA).

²² Правилник о организацији и поступку електронског јавног надметања, „Службени гласник РС“, бр. 14/2020 (у даљем тексту Правилник), чл. 3.

²³ Ibid., чл. 1 и 2.

поступака, унапреде транспарентност рада органа поступка и смање простор за злоупотребе. Ови циљеви су нарочито значајни у извршном поступку, јер се у њему одлучују и реализују питања која непосредно погађају имовину странака.

Значај извршног поступка у правном систему је неспоран. Како се у литератури истиче, у правној држави самозаштита је забрањена,²⁴ па је законодавац дужан да обезбеди инструменте путем којих појединац може да оствари своје право у уређеном извршном поступку.²⁵ Управо због тога питање ефикасности и транспарентности извршења није само техничко, већ и питање делотворности правне заштите.

У оквиру извршног поступка, продаја непокретности (а у ширем смислу и продаја других предмета извршења) представља један од најважнијих механизма намирења потраживања извршног повериоца. Истовремено, овај део поступка је у пракси био изложен бројним критикама, нарочито у погледу ограничене конкуренције, слабе доступности информација и могућих злоупотреба код усмених јавних надметања. У том контексту, електронско јавно надметање је уведено као законодавно решење које треба да унапреди поступак продаје и реши проблеме који су се јавили у пракси класичне лицитације у извршном поступку.²⁶

Увођење електронског јавног надметања у српско законодавство 2019. године имало је за циљ не само спречавање злоупотреба, већ и унапређење целокупног процеса продаје кроз повећање транспарентности, подстицање конкуренције, смањење трошкова и јачање јавног надзора.²⁷ Ово је значајно за разумевање законодавне политике, јер показује да електронско јавно надметање није уведено искључиво као техничка иновација, већ као средство реформе начина продаје у извршном поступку уведено ради отклањања до тада запажених негативних карактеристика класичног надметања.²⁸

У стручној литератури се истиче да су међу циљевима измена Закона о извршењу и обезбеђењу били и аутоматизација и анонимизација извршног поступка, као и увођење електронске продаје, електронске платформе и електронске табле. То показује да је

²⁴ Никола Бодирога, Нови извршни поступак, Београд, 2024., стр. 15.

²⁵ ЗИО, чл. 1.

²⁶ NALED, Анализа ефеката примене електронских јавних надметања, (у даљем тексту Анализа), стр. 2-5, преузето дана 1.3.2026. са <https://naled.rs/htdocs/Files/09205/Analiza-efekata-primene-elektronskih-javnih-nadmetanja.pdf>.

²⁷ Ibid, стр.10.

²⁸ Младен Николић, Небојша Шаркић, Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу: судска пракса и прописи с посебним додатком о грађанском извршном поступку: према стању законодавства од 1. јануара 2021. године, стручна монографија, Београд, 2021, стр. 432–433.

електронско јавно надметање уведено као део ширег процеса модернизације и техничког унапређења извршног поступка, а не само као изолована новина у фази продаје.²⁹

2. Увођење електронског јавног надметања у српско извршно право

Електронско јавно надметање у Републици Србији је утемељено у Закону о извршењу и обезбеђењу, док су детаљна правила организације и поступка уређена Правилником о организацији и поступку електронског јавног надметања. Поменути Правилник доноси Министар правде како је то у Закону о извршењу и обезбеђењу и прописано.³⁰ Оваква комбинација законског и подзаконског уређења типична је за институте који, поред процесноправних елемената, подразумевају и значајну техничку инфраструктуру.

Правилник прецизно дефинише основне појмове и елементе електронског јавног надметања. Тако се већ у уводним одредбама правилника одређује да се њиме уређују организација и поступак електронског јавног надметања ради продаје непокретности и покретних ствари у извршном поступку. Овим је јасно одређен предмет подзаконског уређења и потврђено да је електронско јавно надметање процесни механизам продаје унутар извршног поступка.

Правилник даље разрађује кључне појмове од значаја за функционисање система, као што су: корисник, регистровани корисник, понудилац, јавни приступ, јединствени идентификациони број понудиоца, портал електронског јавног надметања, администратор портала, предмет продаје, идентификатор електронског јавног надметања, квалификовани електронски потпис, закључак о продаји и лицитациони корак.³¹ Оваква појмовна разрада је од посебног значаја, јер омогућава правну сигурност у примени института и спречава нејасноће у погледу улога учесника и функционисања самог поступка.

Из наведеног произлази да електронско јавно надметање у српском праву има двоструку природу: 1) са једне стране, оно је процесни институт извршног поступка (јер служи продаји предмета извршења ради намирења повериоца) и 2) са друге стране, оно је технички организован систем надметања (јер се спроводи преко портала, уз правила регистрације, идентификације и евидентирања понуда).

²⁹ Боривоје Живковић, „Неки циљеви Закона о изменама и допунама Закона о извршењу и обезбеђењу”, Избор судске праксе, бр. 1/2020, стр. 16–21

³⁰ ЗИО, члан 171а

³¹ Правилник, чл. 2

Управо због тога правилник има кључну улогу у практичној примени овог института, тако да закон поставља правни оквир, док правилник обезбеђује оперативна правила за његово спровођење.

У периоду од 1. марта 2020. до 31. августа 2020. године јавни извршитељ је процењивао да ли ће се продаја обавити усменим или електронским јавним надметањем, у зависности од могућности постизања најповољније цене и потребе да се што ширем кругу лица омогући учешће.³² Од 1. септембра 2020. године електронско јавно надметање постало је обавезан облик продаје непокретности и покретних ствари.³³

Електронско јавно надметање не може се посматрати изоловано, већ као део ширег процеса аутоматизације и дигитализације извршног поступка. Измене извршног законодавства донеле су више новина у правцу електронске комуникације и техничког унапређења поступка, укључујући и електронску продају.³⁴

У том смислу, електронско јавно надметање представља један од највидљивијих облика дигитализације извршног поступка, јер непосредно утиче на: 1) начин учешћа заинтересованих лица у продаји, 2) степен јавности поступка, 3) могућност праћења тока продаје и 4) Евидентирање понуда и исхода надметања.

Посебна вредност овог института јесте у томе што омогућава да поступак продаје буде доступан ширем кругу лица, без просторних ограничења која су постојала код класичног усменог надметања. Истовремено, електронско окружење омогућава аутоматско бележење свих релевантних радњи, што је од значаја за транспарентност и накнадну проверу законитости поступка.

Са становишта циљева истраживања овог рада, електронско јавно надметање је зато важно не само као нова техника принудне продаје, већ као показатељ промене приступа извршном поступку: од традиционалног, претежно физичког и локално ограниченог надметања, ка дигиталном, формално стандардизованом и шире доступном моделу продаје.

3. Поступак електронског јавног надметања у Републици Србији

Након што је у претходним тачкама одређен појам електронског јавног надметања, разлози увођења и његово место у модернизацији извршног поступка,

³² Младен Николић, Закон о извршењу и обезбеђењу са приказом и коментаром измена (Сл. гласник РС, бр. 54/2019) и моделима нових и усклађених аката, 2019, стр. 321.

³³ Невена Петрушић, Анђелија Тасић, Грађанско процесно право: ванпарнично и извршно процесно право, књига друга, Ниш, 2025, стр. 201.

³⁴ Боривоје Живковић, *op. cit.*, стр.20.

потребно је приступити анализи конкретних нормативних решења која овај институт чине функционалним у пракси. За разлику од општих законских одредаба које постављају основ и оквир поступка продаје у извршењу, подзаконска правила уређују техничко-процесну архитектуру самог надметања и претварају га у применљив модел продаје на даљину.³⁵

3.1. Портал као „место“ поступка

Електронско јавно надметање је у српском праву замишљено као поступак који се у целини одвија у оквиру једног централног електронског окружења. То значи да се „место“ јавне продаје премешта са физичке локације на портал, који постаје носећа инфраструктура поступка. Овакво решење је суштински важно јер обезбеђује стандардизацију продаје и једнообразан начин објављивања, учешћа и евидентирања понуда.

С тим у вези, посебно је значајно што је обезбеђивање функционалности система постављено као јавни интерес и институционална одговорност, јер се несметано функционисање надметања не препушта учесницима или приватној платформи, већ се везује за улогу надлежног министарства.³⁶ Ово представља важан елемент правне сигурности.

3.2. Јавност поступка и контролисано учешће

Један од кључних момената српског модела јесте разликовање између јавности поступка и активног учешћа у надметању. Јавност је обезбеђена тако што лице може пратити одређени скуп основних података без регистрације, док је стварно учешће у надметању резервисано за регистроване кориснике који испуњавају строже услове.³⁷

Овакво решење има двоструку функцију. Са једне стране, обезбеђује јавну контролу поступка (видљивост података о продаји, почетној цени и тренутно највећој понуди), што подстиче транспарентност. Са друге стране, контролисан приступ учесника спречава злоупотребе (нпр. учешће лица без поузданог идентитета или без техничких предуслова за валидно давање понуда).

Посебно је значајно што се активно учешће у поступку везује за квалификовани електронски потпис. Ово показује да законодавац тежи да дигитални поступак, у погледу

³⁵ Правилник, чл. 1

³⁶ Ibid., чл. 3.

³⁷ Ibid., чл. 5

идентитета учесника, достигне ниво сигурности који је раније обезбеђиван непосредним присуством и идентификацијом у просторијама органа поступка.³⁸

3.3. Регистрација и трајање статуса учесника

Регистрација учесника није формалност, већ процесна претпоставка за приступ поступку надметања. Она је у српском моделу постављена као поступак који подразумева електронско подношење захтева и утврђивање идентитета квалификованим електронским потписом.³⁹

Важан елемент уређења јесте и временска ограниченост регистрације. Ограничење трајања регистрације (једна година) указује да систем тежи да одржава ажурну базу корисника и да периодично обнавља статус учесника, што је релевантно и у погледу безбедности и у погледу интегритета система.⁴⁰

Такође, предвиђена корисничка подршка у оквиру портала има посебан значај у пракси, јер се тиме признаје да електронски поступак мора бити праћен механизмима који обезбеђују његову стварну доступност (а не само нормативну).⁴¹

3.4. Покретање надметања

Електронско јавно надметање у Србији није самостална платформа која се активира без процесне подлоге, већ је строго везано за поступак продаје и за закључак о продаји као процесни акт. Јавни извршитељ је тај који иницира одржавање надметања у систему, достављајући закључак о извршењу у електронској форми, уз потврду његове аутентичности квалификованим електронским потписом.⁴²

Значај закључка о продаји не исцрпљује се у томе што он формално најављује продају, већ и у томе што унапред структурише читав ток надметања. Закључак о продаји унапред дефинише основне услове под којима се продаја одвија, што има непосредан значај за правну сигурност учесника и предвидивост поступка.⁴³

У закључку јавног извршитеља мора бити наведено да ће се продаја обавити путем интернет портала.⁴⁴

Овакво решење има снажну процесну вредност, а то је да дигитална продаја није ванправна радња, већ је техничко извршење процесне одлуке која је донета у поступку.

³⁸ Правилник., чл. 4

³⁹ Ibid., чл. 5, ст. 1

⁴⁰ Ibid., чл. 5, ст. 4

⁴¹ Ibid., чл. 5, ст. 5

⁴² Ibid., чл. 6, ст. 1 и 2

⁴³ Никола Бодирога *op. cit.*, стр. 440-441.

⁴⁴ Невена Петрушић, Анђелија Тасић, *op. cit.*, стр. 201

Поред тога, систем идентификационог броја надметања обезбеђује да сваки поступак буде јасно евидентиран и пратив.⁴⁵

3.5. Објава надметања

Ниво транспарентности поступка у великој мери зависи од садржаја објаве. Српски модел се опредељује за детаљну објаву података која садржи и процесне елементе (акти, време почетка и окончања, прва/друга продаја), економске елементе (почетна цена, лицитациони корак), као и могућност мултимедијалних прилога (фото/видео).⁴⁶ Таква објава није самосталан технички елемент поступка, већ произлази из унапред одређених услова продаје који се формулишу у закључку о продаји.⁴⁷

Циљ овако прописаних правила објаве је јасан, ако се жели повећати конкуренција и постићи реалнија цена, онда заинтересована лица морају имати довољно информација да донесу одлуку о учешћу. Ово је и практични механизам за превазилажење једног од кључних проблема класичних продаја, ограничене информисаности потенцијалних купаца.

Услови продаје морају бити довољно одређени, јер закон изричито прописује да садрже ближи опис ствари, процењену вредност, време и место првог јавног надметања, почетну цену, рок за плаћање продајне цене, као и износ, рок и место полагања јемства. Поред тога, закључак о продаји покретне ствари објављује се на електронској огласној табли Коморе и на други уобичајени начин.⁴⁸

3.6. Пријава за учешће, јемство и анонимизација понуђача

У српском моделу учешће у конкретном надметању није исто што и општа регистрација на порталу: поред регистрације, потребна је и посебна пријава за одређено надметање.⁴⁹ Таква структура уређења уводи процесну дисциплину и обезбеђује да је учесник заиста заинтересован за конкретну продају.

Јемство има функцију процесне гаранције озбиљности учешћа: учесник се финансијски везује за поступак, чиме се спречавају фиктивне понуде и надметања без намере куповине.⁵⁰ Решење да се јемство уплаћује на рачун министарства, а потом после

⁴⁵ Правилник, чл. 6. ст. 3

⁴⁶ Ibid., чл. 7

⁴⁷ Никола Бодирога *op. cit.*, стр. 440-441.

⁴⁸ Младен Николић, Небојша Шаркић, *op.cit.*, стр. 524-526.

⁴⁹ Правилник, чл. 8, ст. 1

⁵⁰ Ibid., чл. 8, ст. 2 и 3.

надметања преноси на депозитни рачун јавног извршитеља, показује да се у електронском окружењу одржава класична логика депоновања и располагања средствима у складу са законом.⁵¹

Значај јемства у овом механизму је још већи ако се има у виду да оно не служи само доказивању озбиљности намере да се купи ствар, већ и покрићу трошкова и разлике у цени у случају да најповољнији, а потом и наредни понуђачи не испуне обавезу плаћања. Тиме јемство постаје процесна гаранција стабилности исхода надметања, а не само услов приступа лицитацији.⁵²

Нарочито значајно решење за интегритет поступка јесте увођење јединственог идентификационог броја понуђача за конкретно надметање, који се додељује насумично и важи само за један поступак.⁵³ На тај начин се постиже функционална анонимизација, чиме се смањује простор за међусобни утицај учесника и потенцијалне договоре.

Интегритет поступка, међутим, не обезбеђује се само функционалном анонимизацијом понуђача, већ и нормама о кругу лица која уопште не могу бити купци предмета продаје. У српском праву ова ограничења обухватају не само извршног дужника и лица која службено учествују у конкретном поступку, већ и јавног извршитеља, његове заменике, помоћнике и запослене, као и лица запослена у министарству надлежном за послове правосуђа у својству администратора портала електронског јавног надметања, заједно са њиховим блиским сродницима. Овакво решење показује да је законодавац тежио да поверење у електронски модел продаје гради истовремено на анонимности надметача и на строгим правилима о сукобу интереса и недопустивом учешћу у куповини.⁵⁴ Међутим, законодавац је приликом регулисања поменуте забране, обухватио само лица која су по основу крвног, тазбинског или адоптивног сродства, брачне или ванбрачне заједнице или пословног односа повезана са јавним извршитељем, али је пропустио да забраном обухвати и лица која по основу истих односа повезана са судијама. У интересу законитог и правилног тока поступка, као и очувања интегритета поступка, законодавац је требало да и тим лицима забрани куповину непокретности које се продају у извршном поступку.⁵⁵

⁵¹ Правилник, чл. 8, ст. 3 и 4.

⁵² Младен Николић, Небојша Шаркић, *op.cit.*, стране 447-449.

⁵³ Правилник, чл. 8, ст. 6.

⁵⁴ Боривоје Живковић, *op.cit.*, страна 18. и ЗИО, члан 169.

⁵⁵ Никола Бодирога, *op.cit.*, стр. 437-438.

3.7. Временска правила надметања и продужење трајања поступка у последњим минутима

Временско уређење надметања у српском моделу има и организациону функцију и функцију обезбеђивања правне сигурности као једног од основних начела правног поретка. Поступак се одвија у радном дану и у строго одређеном временском оквиру.⁵⁶ Истовремено, период активног давања понуда ограничен је на ужи временски интервал.⁵⁷

Посебно је значајан механизам продужетка надметања за по пет минута уколико је понуда дата у последњих пет минута, све до крајњег временског лимита. Ово решење је процесно важно јер спречава тзв. „снајпинг“⁵⁸, односно давање понуде у последњем тренутку ради онемогућавања реакције других учесника, па у том смислу представља механизам сузбијања последњеминутног надметања, чиме се јача правичност поступка и подстиче реална конкуренција.

3.8. Прагови цене и алтернативни начин продаје код покретности

Код продаје покретности путем јавног надметања закон предвиђа степенован механизам који спречава продају по драстично умањеној цени. По правилу се одржавају највише два јавна надметања: на првом покретност не може бити продата испод 70% процењене вредности, а на другом испод 50% процењене вредности.

Овакво решење може се довести у везу са општом теоријом аукција, у којој се посебно разматра значај унапред постављених ценовних ограничења и њихов утицај на исход продаје. У контексту извршног поступка, законски прагови од 70% и 50% процењене вредности имају за циљ да спрече продају предмета извршења по очигледно неповољној цени и да очувају равнотежу између интереса извршног повериоца и извршног дужника.⁵⁹

Уколико ни друго јавно надметање не успе, јавни извршитељ позива извршног повериоца да се у законом одређеном року изјасни да ли предлаже продају непосредном

⁵⁶ Правилник, чл. 9, ст. 1

⁵⁷ Ibid., чл. 9, ст. 2

⁵⁸ Под „снајпингом“ (енгл. *sniping, last-minute bidding*) у теорији онлајн аукција подразумева се давање понуде у самом завршетку аукције, како други учесници практично не би имали времена да реагују. О овој појави вид. Alvin E. Roth, Axel Ockenfels, “Last-Minute Bidding and the Rules for Ending Second-Price Auctions: Evidence from eBay and Amazon Auctions on the Internet”, *American Economic Review*, Vol. 92, No. 4, 2002, стр. 1093–1103.

⁵⁹ Vijay Krishna., *Auction Theory*, 2nd edition, Academic Press, Burlington, 2009, стр. 21–26.

погодбом или пренос права својине на покретној ствари. На тај начин закон не дозвољава да поступак продаје остане без исхода само зато што надметање није успело, већ предвиђа алтернативне путеве уновчења. Ова правила имају двоструку функцију: штите интересе странака од продаје у бесцење предмета извршења, али истовремено подржавају ефикасност поступка тако што остављају могућност да се продаја ипак реализује и након неуспешних надметања.⁶⁰

У литератури се указује да избор начина продаје покретних ствари није само формално питање, већ процена јавног извршитеља који мора водити рачуна о постизању најповољније цене. Продаја јавним надметањем оправдана је нарочито онда када ствар има већу вредност или када се може очекивати продаја по цени већој од процењене вредности. Насупрот томе, код ствари мање вредности, ствари које брзо губе вредност или за које не постоји довољно интересовање купаца, непосредна погодба може имати практични значај као флексибилнији начин уновчења.⁶¹

3.9. Правила давања понуда

Лицитациони корак представља механизам стандардизације надметања: учесници могу да повећавају цену само за унапред утврђени износ, који не може бити већи од 10% од почетне цене, што обезбеђује предвидивост и процесну једнакост учесника.^{62 63} Важно је и то што систем онемогућава да учесник који има тренутно највећу понуду настави да „подиже сам себи цену“, што спречава апсурдне ситуације и одржава логичност надметања, те чува учесника од евентуалних сопствених грешака.⁶⁴

У случају да више понуђача понуди исту највишу цену, као најповољнија се третира понуда оног понуђача који је први дао понуду, по принципу *prior tempore, potior in jure*, што је у електронском окружењу практично изводљиво јер систем бележи тачно време сваког надметања и сваке понуде.⁶⁵

Важан елемент правичности и процесне економичности огледа се и у томе што закон не везује исход надметања искључиво за најповољнијег понуђача, већ предвиђа и механизам „сукцесије“ у куповини. Закључак о додељивању покретне ствари садржи не

⁶⁰ Невена Петрушић, Анђелија Тасић, ор. cit, страна 202. и Младен Николић, Небојша Шаркић, ор.cit., стране 529-530

⁶¹ Младен Николић, Небојша Шаркић, ор.cit., стране 522-523.

⁶² Правилник, чл. 10, ст. 3, 4 и 5

⁶³ Невена Петрушић, Анђелија Тасић, ор. cit., стр. 201

⁶⁴ Правилник, чл. 11, ст. 2.

⁶⁵ Невена Петрушић, Анђелија Тасић, ор. cit., стр. 202

само податке о најповољнијем понуђачу, већ и о осталим понуђачима који су понудили цену једнаку почетној или вишу од ње, ранжираним од најповољнијег наниже. Ако најповољнији понуђач не плати цену у року, ствар се може доделити другом, а потом и трећем по реду понуђачу, уз одређивање новог рока за плаћање. Тек, ако нико од понуђача са тог списка не плати цену, утврђује се да јавно надметање није успело. То решење показује да циљ законодавца није само формално спровођење лицитације, већ постизање продаје уз што мање нових трошкова и процесног понављања.⁶⁶

Најважнији елемент правне сигурности у овом делу јесте детаљно евидентирање понуда. Наиме, систем бележи време, износ понуде и идентификациони број понуђача.⁶⁷ Ово у великој мери олакшава накнадну проверу правилности поступка и представља доказну основу за случај спорова или приговора.

3.10. Обустава и технички прекид

У електронском поступку посебну тежину имају две групе ситуација: 1) правне околности које онемогућавају даље спровођење надметања и 2) техничке сметње које онемогућавају учешће понуђача.

У првом случају, надметање се обуставља, уз обавезу образложења и објављивања разлога на порталу, а даљи ток поступка се наставља по правилима закона.⁶⁸ У другом случају, када постоје техничке сметње, уводи се механизам прекида и наставка надметања уз претходну најаву, што има за циљ очување једнакости учесника и правичности поступка.⁶⁹

3.11. Извештај о електронској продаји

Завршни кључни механизам у систему електронског надметања јесте извештај о електронској продаји. Он садржи све битне елементе поступка: идентификацију предмета и странака, параметре надметања, евиденцију јемства, комплетан преглед понуда и време њиховог давања, као и посебно означене највеће понуде.⁷⁰

Оваква структура извештаја има вишеструки значај. Она представља основу за наставак поступка продаје по правилима закона, омогућава контролу законитости рада јавног извршитеља и обезбеђује доказни траг у случају приговора или спорова. Извештај

⁶⁶ Младен Николић, Небојша Шаркић, *op.cit.*, стране 526-529.

⁶⁷ Правилник, чл. 11, ст. 3

⁶⁸ *Ibid.*, чл. 12

⁶⁹ *Ibid.*, чл. 13

⁷⁰ *Ibid.*, чл. 14, ст. 2

се доставља свим лицима којима се доставља и закључак о продаји, што је нарочито важно за информисаност странака и могућност процесне заштите.⁷¹

Посебан значај извештај о електронској продаји има у случају постојања законског или уговорног права прече куповине. Код продаје непокретности електронским јавним надметањем, носилац права прече куповине се након достављања извештаја о електронској продаји изјашњава да ли купује непокретност под истим условима као најповољнији понуђач. Ово решење показује да извештај о електронској продаји нема само доказну функцију, већ може представљати и процесну основу за остваривање права трећих лица у поступку продаје.⁷²

4. Оцена српског модела електронског јавног надметања

Након анализе нормативног оквира и подзаконске разраде поступка електронског јавног надметања, може се приступити оцени српског модела са становишта његових нормативних домета, процесне рационалности и значаја за ефикасност извршног поступка. Ова оцена је од посебног значаја за предмет овог рада, јер представља везу између националне анализе и касније упоредноправне анализе са хрватским и словеначким решењима.

4.1. Позитивне карактеристике српског модела

Прва и најочигледнија позитивна карактеристика српског модела електронског јавног надметања јесте повећање транспарентности поступка продаје. За разлику од класичног усменог јавног надметања, где је стварни ток надметања био доступан преваходно присутним лицима, електронски модел уводи систем у којем су кључни подаци о продаји, почетној цени и току надметања доступни путем портала.⁷³ Овај елемент има непосредан значај за јачање поверења у поступак продаје, јер смањује утисак затворености поступка.

Друга важна позитивна карактеристика огледа се у стандардизацији поступка. Правилник детаљно уређује структуру поступка, статус учесника, временске оквири надметања, начин давања понуда, поступање у случају техничких сметњи и садржину извештаја о електронској продаји.⁷⁴ Оваква нормативна прецизност доприноси

⁷¹ Правилник., чл. 14, ст. 3

⁷² Младен Николић, Небојша Шаркић, *op.cit.*, стр. 430–431.

⁷³ Правилник. чл. 4 и 7; упоредно NALED *op. cit.*, стр.10.

⁷⁴ *Ibid.*, чл. 1–14

предвидивости поступка и уједначавању праксе, што је посебно важно у систему у коме поступак спроводе јавни извршитељи.

Трећа је функционална анонимизација понуђача путем јединственог идентификационог броја, који важи за конкретно надметање.⁷⁵ Ово решење има изразит значај у погледу смањења ризика од неформалних утицаја, притисака и евентуалних договора између учесника. Иако анонимизација сама по себи не може потпуно елиминисати све облике злоупотреба, она представља важан инструмент за јачање интегритета поступка.

Четврта позитивна карактеристика српског модела односи се на доказивост и контролисаност поступка. Систем електронског надметања бележи време давања понуда, њихову висину и идентификациони број понудиоца, а након окончања надметања генерише извештај који садржи детаљан преглед тока поступка.⁷⁶ Ово је значајан искорак у односу на класичне моделе надметања, јер омогућава накнадну проверу правилности поступка на јаснијој доказној основи.

Пета предност је већа доступност поступка заинтересованим лицима, пошто физичко присуство на месту продаје више није услов за учешће. У теоријском и практичном смислу, ово може допринети ширењу круга потенцијалних купаца и јачању конкуренције, што је у непосредној вези са могућношћу постизања повољније (за повериоца и дужника) цене предмета продаје.⁷⁷

4.2. Ограничења и практични изазови

Иако српски модел електронског јавног надметања има несумњиве предности, његова примена отвара и одређена питања која је неопходно критички сагледати.

Прво, електронски модел продаје по природи ствари подразумева зависност поступка од техничке инфраструктуре. Законодавац и подзаконски уредник су то препознали, па је правилником предвиђен посебан режим поступања у случају техничких сметњи, укључујући прекид и наставак надметања.⁷⁸ Само постојање ових правила показује нормативну зрелост решења, али истовремено и чињеницу да техничке сметње нису споредно, већ суштинско питање електронског поступка.

Друго, активни приступ поступку условљен је регистрацијом и поседовањем квалификованог електронског потписа, што са једне стране оправдано јача сигурност

⁷⁵ Правилник., чл. 8

⁷⁶ Ibid., чл. 11 и 14

⁷⁷ Анализа, *op. cit.*, стр.10.

⁷⁸ Правилник, чл. 13

поступка, али са друге стране може представљати практичну баријеру за део потенцијалних учесника.⁷⁹ Ово питање није нужно правни недостатак самог института, али јесте релевантно са становишта његове стварне доступности у пракси.

Треће, иако је поступак нормативно детаљно уређен, остаје важно питање квалитета практичне примене. Као и код сваког новог процесног механизма, стварни домети зависе од више фактора: техничке обучености учесника, доследности поступања јавних извршитеља, стабилности система, као и правовременог решавања спорних ситуација. У том смислу, нормативни оквир је нужан, али не и довољан услов за пуни успех института.

Поред питања техничког функционисања система, значајна су и питања која се јављају након окончања надметања, као што су плаћање продајне цене од стране најповољнијег понуђача, редослед позивања наредних понуђача и последице ако нико од њих не плати цену. Управо зато се правилно функционисање електронског јавног надметања не исцрпљује у самој фази давања понуда, већ обухвата и јасно уређене последице након његовог окончања.⁸⁰

Четврто, електронско јавно надметање, иако значајно унапређује фазу продаје, не може само по себи решити све проблеме извршног поступка. Ефикасност извршења зависи и од ранијих фаза поступка (достављање, процена, закључак о продаји, правна средства), као и од начина на који се даље спроводи поступак након окончања надметања. Зато електронско јавно надметање треба посматрати као важан, али ипак сегмент ширег извршног механизма.

III ЕЛЕКТРОНСКО ЈАВНО НАДМЕТАЊЕ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ

1. Појам и системско место института

У хрватском извршном праву електронско јавно надметање представља посебан облик јавне продаје у поступку извршења.⁸¹ Суштина института је иста као код класичне јавне продаје, а то је продаја предмета извршења ради намирења извршног из имовине извршног дужника, уз конкуренцију више понуда и избор најповољније. Оно што се мења, јесте процесно окружење. Наиме, надметање се спроводи електронски, уз аутоматизовану евиденцију понуда и унапред постављене временске параметре.

⁷⁹ Правилник., чл.4 и 5

⁸⁰ Ibid., члан 13.; Младен Николић, Небојша Шаркић, *op.cit.*, стране 526-528

⁸¹ Ovršni zakon, „Narodne novine“, бр. 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017, 131/2020, 114/2022 и 6/2024, (у даљем тексту Хрватски Закон о извршењу) чл. 103.

2. Увођење електронског јавног надметања и улога Агенције

Према стручној литератури, изменама Закона о извршењу које су примењиване од јануара 2015. године уведен је нови законски начин продаје непокретности и покретности у извршном поступку електронским јавним надметањем, при чему се техничко спровођење везује за Агенцију.⁸²

Агенција је правно лице *sui generis*, основано 2001. године од стране Републике Хрватске за обављање законом одређених делатности у финансијском и пословном сектору. Њено деловање је уређено Законом о Финансијској агенцији⁸³ и њеним Статутом.^{84 85}

Званична пракса и институционални оквир то потврђују. Агенција на својој веб страници систематизује прописе који се примењују у поступку е-аукције и наводи као релевантне Закон о извршењу из 2012., измене из 2014., као и подзаконски правилник из 2014. са каснијим изменама.⁸⁶

Ова институционална поставка је важна и за каснију упоредну анализу: док Србија акценат ставља на портал у оквиру државне/правосудне инфраструктуре, хрватски модел у пракси снажно наглашава улогу Агенције као оператора платформе, што значи да се техничка стандардизација и објављивање продаја концентришу на једном месту.

Хрватски модел је посебно занимљив и по томе што јасно раздваја јавну доступност информација о продаји од формално уређеног приступа самом надметању. Тако су поједини сервиси Агенције, као што су „Јавна објава” и „Очевидник”, доступни широј јавности, док је приступ сервису „е-Дражба” условљен испуњењем прописаних формалних и техничких предуслова. На тај начин се у хрватском моделу истовремено обезбеђују јавност информација о продаји и контролисано учешће у самом поступку електронске дражбе.⁸⁷

Међутим, у литератури се указује и на одређене слабости хрватског модела електроничке јавне дражбе. Основни приговори односе се на релативно сложену поделу

⁸² Ana Krušlin, *Sustav elektroničke javne dražbe – teorija i praksa*, master rad, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet – Zagreb, Zagreb, 2023., стр. 11

⁸³ Закон о финансијској агенцији, NN br. 117/2001, 60/2004, 42/2005

⁸⁴ Statut finansijske agencije FINA, <https://www.fina.hr/info/objave-o-poslovanju>, приступљено 3.2026.године.

⁸⁵ Ema Mendišić Škugor, (2018). Quo vadis, Fina? Teškoće u provedbi agencijske ovrhe. Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku br.1 .

⁸⁶ FINA, „Propisi u postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina putem e-Dražbe“ (навод релевантних прописа: Хрватски Закон о извршењу NN 112/2012; измене NN 93/2014; правилник NN 156/2014 и измене).

⁸⁷ Стефан Пешић, *op.cit.*, стр. 37-38.

овлашћења између Агенције и судова, као и на то што остварени практични резултати нису у потпуности оправдали пренос дела послова на Агенцију. Поред тога, посебно се истиче да су у завршној фази надметања значајни и технички фактори који нису под контролом самог система, попут брзине интернет везе, перформанси корисничког рачунара и брзине реакције понуђача. Истовремено, чињеница је да у е-аукцији могу учествовати само лица која располажу одговарајућим уређајем и потребним нивоом информатичке писмености, што отвара и питање једнакости приступа поступку.⁸⁸ Због тога поједини аутори сматрају да нису обезбеђени једнаки услови за учешће и пуно остварење начела равноправности.⁸⁹

3. Нормативни оквир

Хрватски модел електронског јавног надметања има јасну двослојну нормативну структуру: 1) законска правила у Закону о извршењу (основна процесна поставка, правне последице завршетка дражбе и досуде)⁹⁰ и 2) подзаконски правилник који оперативно разрађује поступак и техничко-процесне кораке електронске продаје (садржина захтева, објаве, позив, предујам трошкова, јамчевина, ток продаје и др.).⁹¹

Један од најважнијих законских носећих делова института јесте правило да се е-аукција завршава у тренутку који је унапред одређен у позиву на учешће, као и да Агенција након завршетка без одлагања обавештава суд о спроведеном надметању и прикупљеним понудама.⁹²

Ово правило је процесно кључно јер закон тиме формализује е-аукција као поступак са јасним временским границама и са обавезом институционалне комуникације Агенције према суду.⁹³ Упоредно посматрано, то је сродно српском моделу извештаја о електронској продаји, али је у Хрватској нагласак на улози Агенције као посредника који доставља резултате надлежном органу.⁹⁴

⁸⁸ Aleksandra Maganić, „Dejudicijalizacija ovršnog postupka u Hrvatskoj i nekim zemljama njezina okruženja“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 68 (2018), br. 5–6, стр. 720.

⁸⁹ Dejan Bodul, (2022), Analiza Nacrta novele Stečajnog zakona iz 2022.: još jedne (reformske ili kozmetičke) izmjene?, Zagreb: IUS-INFO.

⁹⁰ Ovršni zakon, op.cit., чл. 103.

⁹¹ Pravilnik o načinu i postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina u ovršnom postupku, „Narodne novine“, бр. 156/2014 (у даљем тексту: Хрватски правилник), чл. 1

⁹² Хрватски Закон о извршењу. 103 ст. 1 и 2.

⁹³ European e-Justice Portal, „Judicial auctions – Croatia“, део „Real estate“, преузето дана 10.3.2026.године са https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/judicial-auctions/hr_en

⁹⁴ Ово је упоредна реченица прописа у Хрватској и Србији
- Хрватска: Хрватски Закон о извршењу. Чл. 103 ст. 2 (обавештавање суда).
- Србија: Правилник, чл. 14.

Иако је у пракси највидљивија продаја непокретности, хрватски оквир препознаје електронску аукцију и у вези са покретностима. Европски портал е-правосуђа наводи да се, на предлог повериоца, продаја покретности може спровести е-аукцијом, уз одговарајућу примену одредаба Закона о извршењу које се односе на е-аукцију продаје непокретности.⁹⁵

Подзаконски правилник је централни документ за практично разумевање поступка, јер већ у предмету уређења набраја кључне елементе и то доставу писмена између Агенције и надлежног тела, садржину захтева за продају и осталих писмена, начин објаве на мрежним страницама Агенције, садржину позива, предујам трошкова, као и износ/уплату/поврат јамчевине.⁹⁶

Из овакве структуре правилника види се законодавна намера да се електронска продаја спроводи у строго стандардизованим корацима, што има најмање три последице: 1) јача јавност и доступност информација, објаве на страницама Агенције омогућавају ширем кругу лица да прати продаје;⁹⁷ 2) процесна дисциплина учесника, предујам трошкова и јамчевина су механизми који смањују „неозбиљне“ понуде и фиктивно учешће⁹⁸ и 3) оперативна предвидивост, пошто је поступак централизован преко Агенције, уједначава се форма позива, начин плаћања и информациони ток.⁹⁹

Важно је и да је правилник временом ажуриран (нпр. измене 2023. године мењају терминологију валуте у еврима и уређују лицитациони корак по вредносним разредима), што је индикатор да систем функционише и да се нормативно прилагођава.¹⁰⁰

4. Поступак електронског јавног надметања у Хрватској

Поступак почиње тако што надлежно тело доставља Агенцији захтев за продају, а правилник детаљно прописује његову садржину. Захтев се може доставити и електронским путем, уколико су испуњени услови.¹⁰¹ У литератури се указује на одређене позитивне ефекте дигитализације хрватског модела, нарочито на то да је

⁹⁵ European e-Justice Portal, „Judicial auctions – Croatia“, део „Movable property“: „At the proposal of the enforcement creditor, the sale of movable property may also be done by an online judicial auction... (Article 149(7) of the EA), преузето дана 10.3.2026. са https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/judicial-auctions/hr_en

⁹⁶ Хрватски правилник, чл. 1

⁹⁷ Ibid., чл. 7 ст. 1 и чл.10 ст. 1

⁹⁸ Ibid., чл. 9 и чл. 11-13

⁹⁹ Ibid., чл. 7-13

¹⁰⁰ Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina u ovršnom postupku „Narodne novine“, бр. 9/2023, чл. 1–3, посебно чл. 3

¹⁰¹ Хрватски правилник, чл.3.

увођењем електронске размене писмена убрзано поступање по примљеним захтевима и унапређена комуникација између надлежних тела и Агенције.¹⁰²

Посебност хрватског модела огледа се и у томе што се улога Агенције не своди само на техничко објављивање продаје и прикупљање понуда, већ обухвата и претходну контролу процесних и финансијских услова за спровођење продаје. Ако Агенција утврди да је по захтеву за продају могуће поступити, она објављује позив за уплату предујма ради покрића трошкова продаје путем електронског јавног надметања. Ако извршни поверилац не уплати предујам у целости у прописаном року, Агенција неће спровести продају и о томе обавештава суд.¹⁰³

Ово решење показује да је у хрватском праву електронско јавно надметање институционално раздвојено на две равни: судску, у којој се доносе процесне одлуке, и оперативну, у којој Агенција спроводи техничке и организационе радње продаје. Предујам трошкова има практични значај јер обезбеђује да се поступак електронске продаје не покреће ако нису обезбеђени трошкови његовог спровођења. Са друге стране, ово решење показује да електронски модел, иако тежи ефикасности, није нужно јефтинији или потпуно аутоматизован, већ подразумева посебну институционалну инфраструктуру и трошкове њеног активирања.

Доступност хрватског модела додатно је ојачана правилом да Агенција у својим пословним јединицама омогућава приступ систему електронског јавног надметања. Иако се понуде по правилу дају електронским путем, у хрватском праву је предвиђено да се понуде могу давати и у пословним јединицама Агенције, али само у њихово радно време. Ово решење има посебан практични значај, јер електронски поступак не чини зависним искључиво од тога да ли заинтересовано лице има сопствене техничке услове и довољан ниво дигиталне писмености. На тај начин хрватски модел, поред формалне електронске доступности, обезбеђује и одређени облик институционалне подршке потенцијалним учесницима у поступку.¹⁰⁴

Када је реч о непокретности, у захтеву се, поред података о странкама и предмету продаје, наводе и подаци о земљишнокњижном улошку, катастарској парцели, адреси, опису непокретности, правима која не престају продајом, податак да ли је непокретност слободна од лица и ствари, утврђена вредност, почетна цена и износ лицитационог

¹⁰² Iva Bendak, (2022.), Aktualnosti u provedbi e-dražbe, Dani Hrvatskog insolventnog i ovršnog.

¹⁰³ Хрватски правилник, чл. 9

¹⁰⁴ Ibid., чл. 18.

корака. Из тога се види да хрватски систем инсистира на томе да предмет продаје буде прецизно идентификован и да услови продаје буду унапред јасно одређени.¹⁰⁵

За хрватски модел карактеристично је и детаљније уређење корака повећања цене. За разлику од решења у коме се лицитациони корак одређује само као највиши дозвољени проценат у односу на почетну цену, хрватски правилник предвиђа степеновање корака повећања цене према вредности предмета продаје. Поред тога, систем електронског јавног надметања понуђачу нуди унапред одређене износе понуде, у зависности од почетне цене, односно од највише до тада дате ваљане понуде.¹⁰⁶

За само учешће у е-аукцији није довољно да лице има увид у податке о продаји, већ мора испунити прописане услове приступа систему. То подразумева одговарајућу техничку опрему и електронску идентификацију, али и благовремену уплату јамчевине и пријаву за учешће у сервису „е-Дражба”. У том смислу, хрватски модел повећава просторну доступност поступка, али истовремено поставља и јасне формалне и техничке предуслове за активно учешће у надметању.¹⁰⁷

Хрватско право допушта да систему приступи и пуномоћник.¹⁰⁸ Заинтересовано лице може потписаним пуномоћјем овластити друго лице да у његово име и за његов рачун приступи сервису „е-Дражба”, при чему се то овлашћење доставља Агенцији, а јединствени идентификатор се у том случају доставља пуномоћнику. Пуномоћник може бити физичко лице или пословни субјект, а пуномоћје мора бити оверено код јавног бележника; ако је издато на страном језику, мора бити преведено на хрватски језик од стране овлашћеног судског тумача.¹⁰⁹ Овакво решење показује да је хрватски модел посебну пажњу посветио практичном омогућавању учешћа у е-аукцији и када купац не наступа непосредно.

Хрватски правилник уређује и ситуације у којима долази до прекида, одлагања или наставка спровођења продаје. За разлику од српског правилника, који изричито полази од техничких сметњи на порталу, хрватско решење ово питање пре свега везује за одлуку надлежног органа и поступање Агенције. Ако Агенција од надлежног органа прими одлуку о прекиду поступка, она прекида спровођење продаје, а наставља га након што прими одлуку о наставку. За време прекида престају да теку рокови одређени за

¹⁰⁵ Хрватски правилник., чл.5

¹⁰⁶ Ibid., чл. 20-21.

¹⁰⁷ Ibid., чл. 11-15.

¹⁰⁸ FINA: E- dražba, korišćenje servisa u ime druge osobe, преузето 10.3.2026.године, <https://www.fina.hr/javne-usluge/e-drazba/odgovori-vezani-za-servis-e-drazba> .

¹⁰⁹ Tea Janjiš Šabić, „Provođenje elektroničke javne dražbe u ovršnom postupku“, Informator, бр. 6366/2015, стр. 15

спровођење продаје електронским јавним надметањем, док након наставка поступка рокови почињу да теку изнова. Уколико Агенција одлуку о наставку прекинутог или одложеног поступка прими након почетка електронског јавног надметања, она поново објављује позив за учешће.¹¹⁰

Само надметање није остављено као неформалан електронски чин, већ је временски и технички уређено. Правилник дефинише надметање као законом одређено раздобље у коме понуђачи могу давати понуде електронским путем, при чему систем унапред поставља правила њиховог евидентирања и рангирања. Поступак се, међутим, не завршава самим давањем понуда, већ обухвата и састављање извештаја о спроведеној е-аукцији, куповину предмета продаје и доношење решења о намирењу.

Још један важан елемент хрватског модела јесте уређење чувања документације и издавања потврда и преписа из система електронског јавног надметања. Агенција чува документацију примљену од надлежног органа и документацију коју сама сачини у поступку, при чему се папирна документација чува пет година, а електронска документација десет година. Поред тога, Агенција за време трајања поступка, као и након његовог окончања, издаје податке, преписе и потврде из система електронског јавног надметања надлежном органу, странкама у поступку, понудиоцу и уплатиоцу јемства.¹¹¹ Ово показује да хрватски модел посебну пажњу посвећује доказивости и накнадној проверљивости поступка, што је једна од кључних предности електронске продаје у односу на класично усмено надметање.

IV ЕЛЕКТРОНСКО ЈАВНО НАДМЕТАЊЕ У ИЗВРШНОМ ПОСТУПКУ РЕПУБЛИКЕ СЛОВЕНИЈЕ

1. Појам и системско место електронског јавног надметања у Словенији

У словеначком извршном праву такође постоји електронско јавно надметање и представља нормативно институционализован облик јавне продаје у извршном поступку.¹¹² Основна логика је иста као и у другим системима: уновчење имовине дужника ради намирења повериоца, али се надметање уместо физичког рочишта

¹¹⁰ Хрватски правилник чл.24.

¹¹¹ Ibid. чл.37-38

¹¹² Zakon o izvršbi in zavarovanju (у даљем тексту: Словеначки Закон о извршењу и обезбеђењу), чл. 183 (јавна е-аукција као „spletna javna dražba“ – законско правило; текст важећег закона)

спроводи путем судског/јавног портала.¹¹³ У литератури се истиче да продаја обухвата више процесних фаза, од доношења решења о продаји до саме реализације и намирења, при чему суд има кључну улогу у контроли законитости поступка.¹¹⁴

Словеначки модел је посебно значајан јер је законодавац изричито поставио као правило да се надметање спроводи као е-аукција, док је класични, који се спроводи физички у згради суда, остављен као изузетак који зависи од судијске оцене примерености.¹¹⁵

Како је већ наведено, словеначки Закон о извршењу и обезбеђењу у члану 183 прописује да се надметање спроводи као е-аукција, осим ако судија оцени да је примереније да се одржи класична аукција за продају непокретности; додатно, судија може одлучити за класично надметање и ако на првој е-аукцији није пријављен ниједан надметач.¹¹⁶

Поред е- аукције и класичног модела у судској згради, словеначко право познаје и продају путем обавезујућег јавног прикупљања понуда. Тај начин продаје може предложити било који поверилац до доношења одредбе о продаји, а ако остали повериоци томе изричито не противрече, суд може одредити продају тим путем. У том случају заинтересовани купци достављају суду писмене понуде у остављеном року, а суд по истеку тог рока, на рочишту за отварање понуда, проглашава најбољег понуђача и досуђује му непокретност. Основни критеријум избора је висина понуђене цене, док су код више једнаких понуда од значаја и рок плаћања и тренутак пријема понуде.¹¹⁷

2. Нормативни оквир електронског јавног надметања у Словенији

Нормативни оквир словеначког модела електронског јавног надметања чине, пре свега, законска правила садржана у Закону о извршењу и обезбеђењу, а затим и подзаконски акти који ближе уређују техничке и организационе аспекте спровођења

¹¹³ На European e-Justice Portal-у за Словенију наводи се да је 1. фебруара 2021. покренут портал sodnedrazbe.si, на коме су на једном месту објављене све актуелне аукције словеначких судова, укључујући продају непокретности, покретности и права, https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/judicial-auctions/si_en

¹¹⁴ Juš Bočko Kuhar, Prodaja nepremičnin v izvršilnem postopku, magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta, Ljubljana, 2021. Str. 10-20.

¹¹⁵ Словеначки Закон о извршењу и обезбеђењу, чл. 183.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Maja Lajevce in Elizabeta Žgajnar: Izvršba, 2. knjiga, ZIZ, Priročnik za uporabnika, Tax-Fin-Lex, Ljubljana 2021, стр. 215–216.

продаје у електронском окружењу.¹¹⁸ За разумевање овог модела од посебног је значаја то што су кључне процесне поставке утврђене већ законом, док се подзаконским актима обезбеђује њихова оперативна примена.

За практичну примену е-аукције кључан је подзаконски ниво. У 2026. години донет је Правилник о објављивању продаја у интернет претраживачу и интернет јавним надметањима у извршним и стечајним поступцима.¹¹⁹ Посебно је битно да је правилник постављен као системско решење јер уређује и објаве продаја и детаљнија правила е-аукција у извршним и стечајним поступцима, што показује да је словеначки модел е-аукција нормативно развијан и прошириван (извршење + стечај).

Словенија је у институционалном смислу препознатљива по централизацији објава и приступа преко портала судских надметања.¹²⁰ Службени информативни текстови у јавности истичу да је од 1. 2. 2021 започео рад портала на ком су на једном месту објављене сва актуелна надметања словеначких судова.¹²¹ Овакво решење има директну процесну последицу, а то је повећана јавност и доступност информација потенцијалним купцима, што може утицати на већу конкуренцију и реалнију цену у поступку продаје.¹²²

Сам портал садржи и секцију помоћи/провере система као и документе са често постављаним питањима за јавност и надметаче. Иако то нису извори права у формалном смислу те речи, корисни су као секундарна потврда како систем стварно функционише и који се технички и други проблеми се у пракси најчешће јављају.¹²³

3. Поступак електронског јавног надметања у словеначком извршном праву

Поступак е-аукције у словеначком праву представља процесно уређену фазу извршног поступка која се одвија у дигиталном окружењу, али задржава основну

¹¹⁸ Pravilnik o objavah prodaj v spletnem iskalniku in spletnih javnih dražbah v izvršilnih in stečajnih postopkih, Uradni list RS, br. 13/2026 (у даљем тексту: Словеначки правилник)

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ nasodiscu.si, „Elektronske sodne dražbe“ – страница о систему (централизација и приступ преко sodnedrazbe.si), преузето дана 11.3.2026. <https://nasodiscu.si/elektronske-sodne-drazbe>.

¹²¹ nasodiscu.si – исто, изричито: „S 1. 2. 2021 je začel delovati portal sodnedrazbe.si...“ (датум почетка рада портала), преузето дана 11.3.2026. <https://nasodiscu.si/elektronske-sodne-drazbe>.

¹²² nasodiscu.si (централизација и повећање доступности информација потенцијалним купцима као процесна последица) преузето дана 11.3.2026. <https://nasodiscu.si/elektronske-sodne-drazbe> + e-Justice (исто потврђује „published in one place“), преузето дана 11.3.2026. https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/judicial-auctions/si_en.

¹²³ Погледати FAQ/Help документа портала sodnedrazbe.si (нпр. „FAQ_v1_2_3_javnost“ – секундарно о функционисању система и техничким предусловима/проблемима), преузето дана 11.3.2026. https://sodnedrazbe.si/assets/help/FAQ_v1_2_3_javnost.pdf

правну структуру класичне јавне продаје. Иако се средина где се спроводи мења, циљ поступка остаје исти, а то је продаја предмета извршења ради намирења повериоца по правилима која обезбеђују јавност, конкуренцију и правну сигурност.

Поступак започиње доношењем решења о продаји, којим суд утврђује услове под којима ће се спровести надметање. То решење обухвата битне податке о предмету продаје, процењеној вредности, почетној цени, року и условима плаћања, као и износу јемства које заинтересовани учесници морају положити ради приступа надметању.¹²⁴ На тај начин се већ у почетној фази обезбеђује процесна извесност и прецизно одређују услови под којима се продаја спроводи.

Након објаве продаје на порталу, заинтересована лица приступају поступку под условима које систем прописује. У том смислу, е-аукција не подразумева само јавност података о продаји, већ и контролисан приступ самом надметању. Практично, то значи да постоји разлика између лица која могу да прате објављене информације о продаји и лица која, испуњењем прописаних услова, могу активно учествовати у давању понуда.

125

Словеначки правилник детаљно уређује и саму пријаву заинтересованог купца за учешће у електронском јавном надметању. Пријава се врши коришћењем систем за електронску пријаву и електронски потпис, што показује да је електронска идентификација постављена као основни предуслов учешћа у поступку.¹²⁶ Приликом пријаве заинтересовани купац бира улогу у којој наступа, на пример као обичан понуђач, поверилац, заложни поверилац или као лице које има право прече куповине или друго право које утиче на исход продаје. Ако за куповину предмета продаје постоје посебни услови, заинтересовани купац мора приложити документацију из које произлази да те услове испуњава.¹²⁷

Ова правила показују да словеначки модел не посматра учесника електронског јавног надметања само као техничког корисника портала, већ као процесног субјекта чији положај може бити различит и правно релевантан. То је важно зато што се у извршном поступку као потенцијални купци могу појавити не само трећа лица, већ и повериоци, заложни повериоци, лица са правом прече куповине, као и лица која учествују преко

¹²⁴ Словеначки Закон о извршењу и обезбеђењу, чл. 181, 182 и 184.

¹²⁵ Navodila za uporabo informacijskega sistema sodnedrazbe.si, verzija 1.1.1, преузето дана 11.3.2026. https://sodnedrazbe.si/assets/help/Navodila_draziteljji_javnost_v1_1_1.pdf (у даљем тексту: Navodila za uporabo), стр.9.

¹²⁶ SI-PASS- словеначки систем за електронску пријаву и електронски потпис, који омогућава јединствену електронску идентификацију корисника и електронско потписивање.

¹²⁷ Словеначки правилник чл. 2 и чл. 8.

пуномоћника или заступника. Због тога електронски систем мора да омогући не само техничку пријаву, већ и проверу процесног положаја, овлашћења за заступање и испуњености посебних услова за куповину.

Посебно је значајно и решење које омогућава да више заинтересованих купаца заједно купује предмет продаје. У том случају пријаву подноси један од њих, уз прилагање докумената из којих произлази у којим ће уделима купци стећи предмет продаје, као и овлашћење да на електронском јавном надметању учествује и у име осталих.¹²⁸ Ово решење указује на висок степен практичне разрађености словеначког модела, јер електронски поступак прилагођава сложенијим животним ситуацијама, као што су заједничка куповина непокретности или куповина од стране више лица која имају заједнички економски интерес.

Један од кључних инструмената процесне дисциплине у овом поступку јесте јемство. Његова функција није само у томе да покаже озбиљност намере учесника да купи предмет продаје, већ и да спречи фиктивно надметање и злоупотребу система од стране лица која не намеравају стварно да испуне обавезу плаћања цене.¹²⁹ У том погледу, словеначки модел је упоредив са српским и хрватским, јер јемство у сва три система има функцију филтера озбиљних понуђача.

Сам ток надметања одвија се електронски, при чему се понуде дају путем система који аутоматски бележи време и износ сваке понуде. Овакво решење има посебан значај за правну сигурност, јер ствара прецизан електронски траг о сваком кораку у поступку и олакшава накнадну проверу законитости и правилности спроведене продаје.¹³⁰ Истовремено, електронско окружење омогућава извештајан степен функционалне анонимности понуђача у односу на друге учеснике, чиме се смањује простор за међусобне утицаје и евентуалне договоре током надметања.¹³¹

Важан елемент правичности електронског надметања јесте спречавање злоупотребе понуда датих у последњем тренутку. У упутствима за коришћење система изричито се наводи да, ако било који надметач два минута или мање пре предвиђеног истека дражбе подигне цену, трајање дражбе се аутоматски продужава за још два минута.¹³¹ Ово решење представља механизам за сузбијање тзв. „снајпинга“, односно давања понуда у последњем минуту са циљем да се другим учесницима онемогући

¹²⁸ Словеначки правилник., чл.8 ст.6.

¹²⁹ Boštajn Grah, op.cit., стр. 17–18.

¹³⁰ Navodila za uporabo, стр.6-8, 24-30.

¹³¹ Ibid., стр.25.

реакција. Функционално посматрано, овај механизам је упоредив са српским продужетком надметања, иако је у словеначком моделу временски интервал краћи.¹³²

У словеначком правилнику питање прекида електронског јавног надметања уређено је нешто сажетије. У случају прекида електронског јавног надметања, лице које уређује објаву дужно је да понуђаче обавести о даљем току поступка.¹³³ На тај начин тежиште није стављено на детаљно прописивање свих последица техничког прекида, већ на обезбеђивање процесне информисаности учесника.

Такво решење одговара општој конструкцији словеначког модела, у коме портал има централну улогу у објављивању и спровођењу електронске продаје, али је поступак и даље тесно повезан са судом и лицем које уређује објаву. Зато је код прекида кључно да понуђачи буду благовремено обавештени о наставку или даљем току поступка, како би се очували предвидивост продаје и једнак положај свих учесника.

Након окончања е-аукције, електронски систем омогућава утврђивање најповољнијег понуђача и наставак поступка кроз доношење одлуке о додели предмета продаје. У том смислу, е-аукција не представља самосталан поступак, већ једну, мада веома значајну, фазу ширег извршног механизма. Њен исход добија пуну правну важност тек у вези са наредним радњама суда, односно одлуком о додели и спровођењем даљих корака који воде ка намирењу повериоца.¹³⁴

Посебно разрађено решење у словеначком праву односи се на положај лица које има право прече куповине или друго право које му омогућава куповину предмета продаје под условима најповољније понуде. Ако је такво лице пријављено као учесник, а његова понуда на крају електронског јавног надметања није најповољнија, или ако је његова понуда најповољнија али су пријављена и друга лица са истим или сличним правом, систем их одмах по окончању надметања позива да се у року од десет минута изјасне да ли купују предмет продаје под истим условима.¹³⁵

Ово решење је значајно јер показује да електронско јавно надметање у словеначком праву није уређено само као механизам за избор највише понуде, већ и као поступак који мора да уважи посебна стварноправна или облигациона овлашћења трећих лица. Поступак се, дакле, не завршава увек аутоматски избором најповољнијег понудиоца, већ се у одређеним случајевима мора омогућити остваривање права прече

¹³² Упоредити: Правилник, чл. 9.

¹³³ Словеначки правилник чл. 11.

¹³⁴ Словеначки Закон о извршењу и обезбеђењу, чл. 189.

¹³⁵ Словеначки правилник чл. 15.

куповине или другог сродног права. Управо овај пример показује да дигитализација поступка не укида класичне процесне и материјалноправне гаранције, већ их мора технички прилагодити електронском окружењу.

По окончању електронског јавног надметања аутоматски се израђује извештај о његовом току. Тај извештај је учесницима доступан у анонимизованом облику, док је лицима која уређују објаву доступан у неанонимизованом облику.¹³⁶ Такво решење показује равнотежу између заштите идентитета учесника и потребе за контролом законитости поступка. Учесницима се омогућава увид у ток надметања без откривања идентитета других учесника, док орган који уређује и контролише продају располаже потпуним подацима неопходним за проверу правилности поступка.

V УПОРЕДНОПРАВНА АНАЛИЗА: СРБИЈА - ХРВАТСКА - СЛОВЕНИЈА

Електронско јавно надметање у извршном поступку у Србији, Хрватској и Словенији има исту основну функцију: продају предмета извршења ради намирења повериоца, уз очување јавности поступка, равноправности учесника и правне сигурности. Разлике, међутим, настају у начину институционалног постављања система и у процесно-техничким гаранцијама које сваки од ових модела развија.

На институционалном плану, српски модел почива на државном порталу електронског јавног надметања, али јавни извршитељ задржава кључну процесну улогу у покретању, обликовању и окончању поступка продаје.¹³⁷ Хрватски модел је знатно изразитије централизован у техничком и оперативном смислу, будући да је поступак електронске аукције у извршном поступку везан за систем Агенције, која представља централно место објављивања и спровођења продаје.¹³⁸ Словеначки модел је, пак, судски оријентисан, јер се електронско јавно надметање спроводи преко судског портала, а закон је поставља као правило, уз могућност да се у одређеним случајевима примени другачији начин продаје.¹³⁹ Управо из тих разлика произлазе и различите практичне последице, као на пример то да централизовани агенцијски или судски модели лакше обезбеђују уједначеност објава и техничких стандарда, док модел у коме је наглашена улога већег броја носилаца поступка захтева јаче механизме уједначавања праксе.

¹³⁶ Словеначки правилник, чл. 16.

¹³⁷ Србија: Правилник чл. 3–8 и чл. 14; ЗИО, чл. 493.

¹³⁸ FINA, „Propisi u postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina putem e-Dražbe“ (OZ NN 112/2012; ZID OZ NN 93/2014; Pravilnik NN 156/2014 i izmene).

¹³⁹ Словеначки Закон о извршењу и обезбеђењу, чл. 183.

Разлика у односу на српски модел видљива је и у степену разраде појединих техничко-процесних питања. Српски модел поставља јасну основну архитектуру поступка: централни портал, регистрацију учесника, квалификовани електронски потпис, анонимизацију понуђача и извештај о електронској продаји. Међутим, хрватско право додатно наглашава институционалну подршку учесницима, јер Агенција омогућава приступ систему електронског јавног надметања и у својим пословним јединицама, што може бити значајно за лица која немају сопствене техничке услове или довољан ниво дигиталне писмености.¹⁴⁰ Хрватски модел је, поред тога, детаљнији и у погледу корака повећања цене, који се степенује према вредности предмета продаје, док систем понуђачу нуди унапред одређене могућности повећања понуде.¹⁴¹ Словеначки модел, са друге стране, детаљније разрађује сам процесни положај учесника, јер се пријава врши преко система за електронску пријаву и електронски потпис, уз означавање улоге у којој лице наступа, а омогућена је и заједничка куповина више лица.¹⁴² Из наведеног произлази да српско решење има функционалну и нормативно јасну основу, али да хрватски и словеначки модел у појединим питањима пружају детаљнију разраду стварне доступности поступка, техничког вођења понуда и различитих положаја потенцијалних купаца.

Са становишта јавности поступка и објављивања продаје, сва три система полазе од захтева да заинтересована лица морају имати довољно информација како би могла да донесу одлуку о учешћу у надметању. У српском праву овај захтев је видљив кроз детаљно уређену садржину објаве на порталу електронског јавног надметања, која обухвата податке о предмету продаје, времену одржавања надметања, почетној цени, лицитационом кораку и другим условима продаје.¹⁴³ У Хрватској сличну функцију имају објаве у оквиру система Агенције,¹⁴⁴ док у Словенији судски портал омогућава централну доступност информација о дражбама.¹⁴⁵

Питање идентификације учесника и њихове анонимности такође показује значајне сличности и разлике. Србија захтева поуздану идентификацију учесника путем квалификованог електронског потписа, а истовремено у самом надметању анонимизује понуђаче преко јединственог идентификационог броја, чиме се настоји да се смањи

¹⁴⁰ Хрватски правилник, чл.18.

¹⁴¹ Ibid., чл.20-21.

¹⁴² Словеначки правилник чл. 2 и чл. 8.

¹⁴³ Правилник, чл. 7; Младен Николић, Небојша Шаркић, *op.cit.*, стр. 524–526.

¹⁴⁴ Хрватски правилник чл.7 и 10; FINA веб сајт <https://www.fina.hr/javne-usluge/e-drazba> .

¹⁴⁵ Словеначки правилник; портал <https://sodnedrazbe.si/> .

ризик од међусобних утицаја и недозвољених договора.¹⁴⁶ Хрватска има контролисан приступ у оквиру система електронске дражбе, али је анонимност више последица платформског режима и организације поступка него посебно разрађеног модела идентификације као у српском праву. Словенија, као судски модел, поставља правила приступа и идентификације у оквиру судске инфраструктуре и правила портала, тако да је и ту нагласак на системској, а не персонализованој видљивости учесника.

Значајан елемент упоредне анализе представља и јемство као филтер озбиљности учешћа у поступку.¹⁴⁷ У сва три система оно није само услов приступа надметању, већ и механизам процесне дисциплине, будући да треба да спречи фиктивне понуде и да обезбеди стабилност исхода продаје. У српском праву ова функција јемства посебно долази до изражаја кроз могућност намирења трошкова и разлике у цени, као и кроз позивање наредних ранжираних понуђача ако најповољнији не плати цену.¹⁴⁸ Упоредно, разлика није у самом постојању гаранције, већ у институционалном каналу кроз који се спроводи (министарство/извршитељ- агенција- суд).

Када је реч о динамици надметања, у сва три система се уочава настојање да се спрече злоупотребе последњег тренутка и да се обезбеди стварна конкуренција међу понуђачима. У српском праву је то видљиво кроз правило о продужењу трајања надметања ако је понуда дата у последњим минутима, чиме се онемогућава да исход буде одређен искључиво последњеминутним надметањем без могућности реакције других учесника.¹⁴⁹ Словеначки модел такође познаје механизам аутоматског продужења, што додатно показује да савремени системи електронске продаје препознају опасност давања понуде у последњим минутима надметања и настоје да је сведу на минимум.¹⁵⁰ У хрватском праву нагласак је више на унапред одређеном времену завршетка електронског јавног надметања и формалном окончању поступка, али је и ту циљ да ток продаје буде јасан, предвидив и једнак за све учеснике.¹⁵¹

Питање техничких сметњи и правне сигурности такође има значајно место у упоредноправној анализи. Дигитализација продаје повећава транспарентност и приступачност, али истовремено чини поступак зависним од стабилности платформе и техничке доступности свим учесницима.

¹⁴⁶ Правилник, чл. 4–5 и 8.

¹⁴⁷ Ibid., чл. 8.

¹⁴⁸ Младен Николић, Небојша Шаркић, *op.cit.*, стр. 447–449.

¹⁴⁹ Правилник, чл. 9 ст. 3 и 4

¹⁵⁰ Navodila na uporabo, стр.25.

¹⁵¹ Хрватски правилник, чл.17 i 25.

Разлике између три система уочљиве су и код поступања у случају прекида електронског јавног надметања. Српско право најдиректније уређује техничке сметње на порталу и последице које оне имају по ток надметања. Хрватско право, за разлику од тога, прекид и наставак продаје везује за одлуку надлежног органа и поступање Агенције као оперативног спроводиоца продаје. Словеначко решење је најсажетије и акценат ставља на обавештавање понуђача о даљем току поступка. Из тога произлази да српски модел највише разрађује технички аспект прекида, хрватски модел институционалну комуникацију између органа поступка и Агенције, док словеначки модел наглашава процесну информисаност учесника.

Још један важан критеријум поређења јесте доказивост исхода електронског јавног надметања. За разлику од класичних усмених лицитација, код којих је доказивање тока надметања у већој мери зависило од записника и присутних лица, електронски системи остављају знатно прецизнији траг о времену, висини и редоследу понуда. У српском моделу то је нарочито видљиво кроз извештај о електронској продаји, који заправо представља преглед тока спроведеног поступка продаје.¹⁵² У хрватском моделу значајну улогу има обавештавање суда о резултатима спроведене аукције,¹⁵³ док у словеначком судском моделу сама веза између портала и суда додатно појачава процесну контролу исхода продаје. Електронско јавно надметање омогућава прецизније бележење тока поступка, будући да систем евидентира време, износ и редослед понуда, а након окончања надметања генерише извештај о електронској продаји.

Посебну пажњу заслужује питање продаје покретних ствари, јер се управо код њих најјасније испољава практична корист електронског модела продаје. Покретне ствари по би по својој природи требало да имају шири круг потенцијалних купаца ван места где се поступак формално води, а истовремено су изложеније паду вредности и трошковима чувања, због чега електронска продаја може имати посебно важан ефекат у погледу бржег уновчења, ширег тржишног домета и постизања повољније цене.¹⁵⁴ И словеначки и хрватски модел препознају овај значај, и потврђују да дигитални модел није ограничен само на продају непокретности.¹⁵⁵

Из свега наведеног произлази да Србија, Хрватска и Словенија деле заједнички правац развоја, али не и истоветан институционални модел. Србија спаја централизовану

¹⁵² Правилник, чл. 14

¹⁵³ *Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona*, NN 93/2014, чл. 50, у вези са чл. 103, ст. 2.

¹⁵⁴ Предлог закона, стр.36-37, 108-109 и 118.

¹⁵⁵ Хрватски Закон о извршењу, чл.133-168.; Словеначки Закон о извршењу и обезбеђењу, чл.223.

техничку инфраструктуру са снажном улогом јавног извршитеља, Хрватска нагласак ставља на оперативно централизован модел преко Финансијске агенције, док Словенија најдоследније следи судски модел електронске дражбе. Упркос тим разликама, заједнички закључак је да електронско јавно надметање у сва три система представља настојање да се продаја у извршном поступку учини више јавном, предвидивијом, доказивијом и отпорнијом на злоупотребе.

VI РЕЗУЛТАТИ ЕМПИРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА О ПРИМЕНИ ЕЛЕКТРОНСКОГ ЈАВНОГ НАДМЕТАЊА У ПРАКСИ ЈАВНОГ ИЗВРШИТЕЉА

1. Предмет и циљ истраживања

Предмет емпиријског истраживања била је практична примена електронског јавног надметања у извршном поступку, са посебним освртом на искуства јавног извршитеља у поступцима продаје покретних и непокретних ствари путем електронске платформе.

Истраживање је спроведено у оквиру теме мастер рада „Електронско јавно надметање у извршном поступку: правни оквир, упоредноправна анализа и практична примена“. У претходним деловима рада анализирали су појам и правни оквир електронског јавног надметања, као и упоредноправна решења у Србији, Хрватској и Словенији. За разлику од тог дела рада, који има нормативни и упоредноправни карактер, емпиријско истраживање је усмерено на примену електронског јавног надметања у пракси јавног извршитеља у Републици Србији. На тај начин се нормативна анализа српског модела допуњује подацима из праксе, што омогућава да се сагледа у којој мери правила о електронском јавном надметању остварују своју сврху у конкретним извршним поступцима.

Циљ истраживања био је да се утврди у којој мери електронско јавно надметање у пракси остварује циљеве због којих је уведено у српско извршно право: већу транспарентност поступка, спречавање злоупотреба, ширу доступност продаје, већи број потенцијалних купаца, постизање повољније цене предмета продаје и ефикасније намирне извршног повериоца.

Посебан циљ истраживања био је да се уоче и проблеми који се јављају у практичном функционисању електронског система, нарочито у погледу техничких сметњи, малог броја учесника, малог броја успешно окончаних продаја, као и административног оптерећења јавног извршитеља приликом објављивања продаје.

2. Методологија истраживања

Истраживање је спроведено путем упитника за прикупљање података о електронским јавним надметањима. Упитник је био усмерен на електронска јавна надметања спроведена током 2025. године у пракси јавног извршитеља Страхине Милиновића из Ниша. Сам упитник садржи питања о укупном броју електронских јавних надметања, врсти предмета продаје, структури покретних и непокретних ствари, успешности продаје, броју учесника, односу постигнуте цене и процењене вредности, техничким сметњама, процесним разлозима обуставе, неиспуњењу обавезе плаћања и додатним запажањима из праксе .

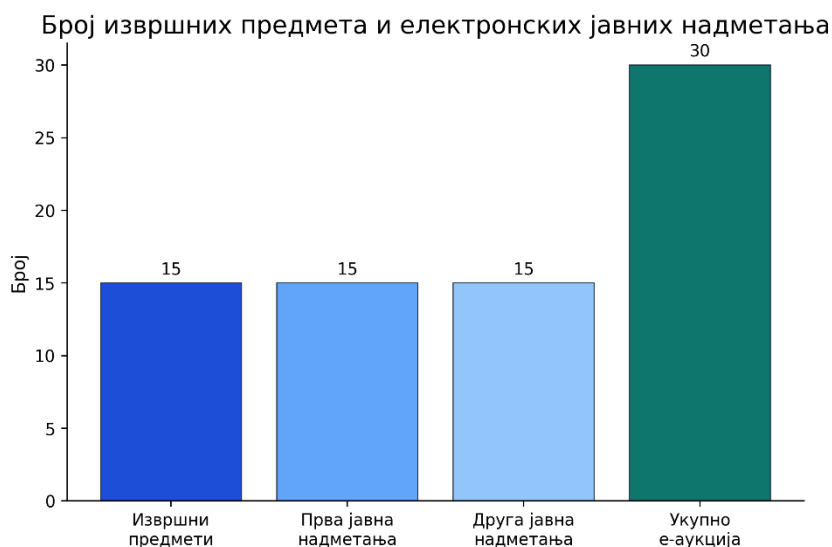
Истраживањем је обухваћено 15 извршних предмета у којима је покушана продаја путем електронског јавног надметања. У сваком од ових предмета била су заказана по два јавна надметања, тако да је укупно анализирано 30 електронских јавних надметања.

Приликом анализе потребно је разликовати три категорије: број извршних предмета, број електронских јавних надметања и број појединачних предмета продаје. Број извршних предмета износио је 15. Број електронских јавних надметања износио је 30, јер су у сваком предмету била заказана по два надметања. Међутим, број појединачних ствари које су биле предмет продаје био је већи од броја извршних предмета, јер је у оквиру једног извршног предмета често било више пописаних покретних ствари.

Подаци су обрађени применом емпиријског и аналитичког метода. Резултати су приказани описно, уз настојање да се утврди однос између сврхе електронског јавног надметања због које је уведено у наше право и његовог стварног ефекта у пракси.

3. Резултати истраживања

У посматраној пракси било је 15 извршних предмета у којима је покушана продаја путем електронског јавног надметања. Како су у сваком предмету заказивана по два јавна надметања, укупан број електронских јавних надметања износио је 30.

Графикон 1. Број извршних предмета и електронских јавних надметања
Извор: Истраживање аутора спроведено путем упитника у пракси јавног извршитеља Страхиње Милиновића.

Посебно је значајно да ни у једном предмету продаја није окончана већ на првом јавном надметању. У свим случајевима било је потребно заказивање другог јавног надметања. Овај податак указује да електронска форма продаје сама по себи не обезбеђује брзу и успешну реализацију продаје, већ да је њена успешност условљена другим факторима, пре свега врстом предмета продаје, заинтересованошћу купаца, процењеном вредношћу ствари, као и фактичком могућношћу преузимања предмета продаје.

Чињеница да је у свим предметима било потребно друго јавно надметање показује да се купци у пракси ретко одлучују за куповину под условима првог јавног надметања. Интересовање се, по правилу, јавља тек у фази другог јавног надметања, када је почетна цена нижа. То је важно како са становишта повериоца, тако и са становишта дужника. За повериоца то значи мањи степен намирања, док за дужника то значи продају имовине по вредности која је знатно испод процењене.

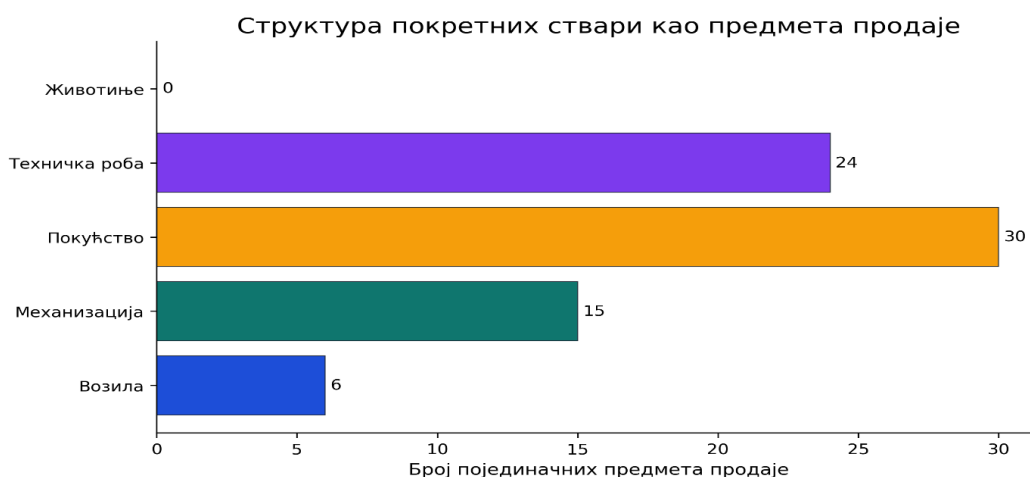
У погледу врсте предмета продаје, истраживање показује да су у анализираним извршним предметима претежно биле заступљене покретне ствари. Иако је истраживањем обухваћено 15 извршних предмета, унутар тих предмета је често било више појединачних ствари које су биле предмет пописа и продаје. Због тога број појединачних предмета продаје премашује број извршних предмета.

Од непокретности су се у анализираној пракси јавила два пословна објекта, две куће и један стан у кући.

Графикон 2. Структура непокретности које су биле предмет продаје
Извор: Истраживање аутора спроведено путем упитника у пракси јавног извршитеља Страхиње Милиновића.

Са друге стране, код покретних ствари су најчешће били заступљени покућство, техничка роба, механизација и возила. Према прикупљеним подацима, у анализираним предметима било је шест возила, петнаест предмета механизације, тридесет предмета покућства и двадесет четири предмета техничке робе. Животиње нису биле предмет продаје у посматраним поступцима.

Графикон 3. Структура покретних ствари као предмета продаје путем електронског јавног надметања
Извор: Истраживање аутора спроведено путем упитника у пракси јавног извршитеља Страхиње Милиновића.

Оваква структура показује да се електронско јавно надметање у пракси јавног извршитеља најчешће примењује код продаје покретних ствари, при чему се у једном извршном предмету неретко продаје више појединачних ствари. То је нарочито важно код покретности, јер се оне често пописују као више засебних предмета или група предмета, па се и њихова продаја мора посматрати другачије од продаје непокретности, где је предмет продаје најчешће једна индивидуално одређена ствар.

Из приказаних података произлази да су покретне ствари биле знатно бројније од непокретности. Међутим, већи број појединачних покретних ствари не значи нужно и већу успешност продаје. Напротив, из праксе произлази да се најлакше продају возила и непокретности, јер имају јаснију тржишну вредност, лакше су упоредиви са сличним стварима на тржишту и привлаче шири круг потенцијалних купаца.

Са друге стране, покућство, техника и поједини предмети механизације, иако бројнији, не морају нужно изазвати велико интересовање купаца. Разлози за то могу бити у нижој вредности појединачних ствари, трошковима преузимања, непознанице у погледу стања ствари, као и у чињеници да купци често избегавају преузимање ствари које се још увек налазе код извршног дужника.

Резултати истраживања показују да је број успешно реализованих продаја путем електронског јавног надметања био мали. Од укупно 15 извршних предмета, само у два предмета је дошло до успешне продаје путем електронске аукције. У тим предметима продате су три појединачне ствари, и то два возила и једна косилица.

Графикон 4. Исход поступака продаје путем електронског јавног надметања
Извор: Истраживање аутора спроведено путем упитника у пракси јавног извршитеља Страхиње Милиновића.

С обзиром на то да је укупно било 30 покушаних електронских јавних надметања, овај податак указује на релативно низак степен успешности електронске продаје у посматраној пракси. Електронско јавно надметање је, дакле, формално спроведено у већем броју случајева, али је стварни резултат у виду продаје постигнут само у ограниченом броју предмета.

Посебно је важно да ниједна продаја није реализована на првом јавном надметању. Успешне продаје су реализоване тек на другом јавном надметању, када је почетна цена била нижа. То показује да потенцијални купци углавном нису

заинтересовани за куповину по цени која одговара првом јавном надметању, већ се интересовање јавља тек када цена буде снижена.

Графикон 5. Исход продаје према фази поступка
Извор: Истраживање аутора спроведено путем упитника у пракси јавног извршитеља Страхиње Милиновића.

Овај налаз указује на ограничене домете електронског јавног надметања када не постоји довољна тржишна тражња. Иако електронска платформа омогућава већу доступност информација и формално ширем кругу лица омогућава учешће, она не може сама по себи створити потражњу за предметима који нису тржишно атрактивни.

Након неуспелих електронских јавних надметања, у десет предмета је покушана продаја непосредном погодбом, али без успеха. У једном случају дошло је до преноса права својине на извршног повериоца.

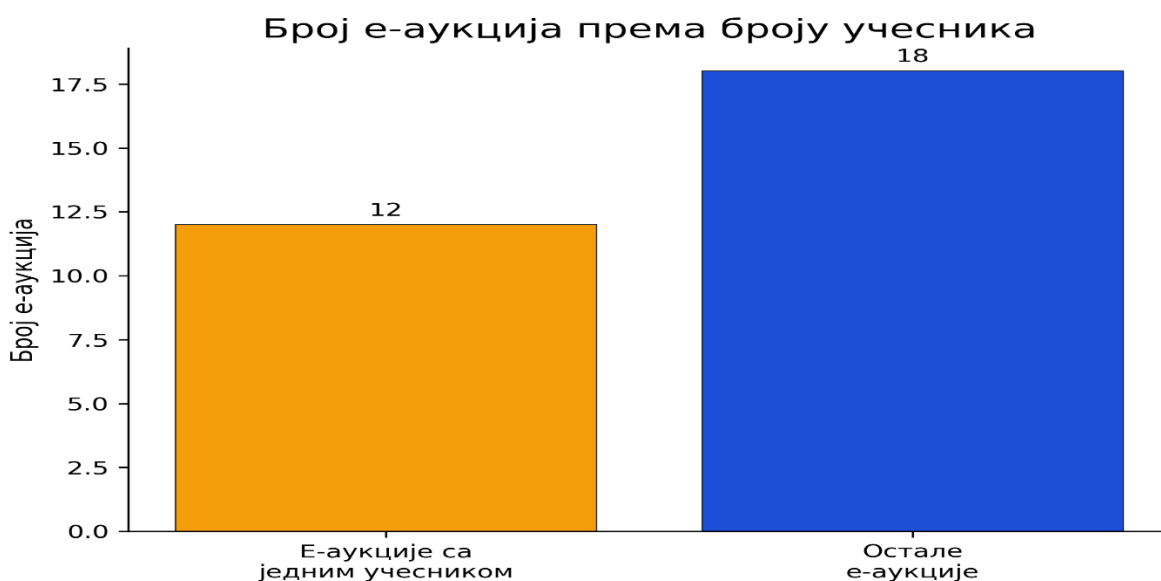
У пракси се, међутим, показује да извршни повериоци често нису заинтересовани да преузму ствар у својину. Разлог за то може бити у чињеници да преузимање ствари повериоцу ствара додатне обавезе: чување, транспорт, одржавање, могућност даље продаје и ризик да ствар нема реалну тржишну вредност.

Због тога се у пракси често дешава да поверилац, након неуспелих покушаја продаје, изабере да се извршење настави другим средствима извршења, најчешће на новчаним средствима извршног дужника, односно на текућем рачуну, уз очекивање да ће се средства појавити у неком каснијем тренутку.

Овај податак је значајан јер показује ограничене домете продаје покретних ствари у извршном поступку. Ако ствар није тржишно атрактивна или ако не постоји довољно

интересовање купаца, ни електронска форма надметања не може обезбедити успешну продају. Због тога електронско јавно надметање треба посматрати као важан инструмент унапређења поступка продаје, али не као механизам који самостално може отклонити све проблеме уновчења имовине извршног дужника.

Према резултатима истраживања, просечан број учесника по е-аукцији био је низак и најчешће се кретао између једног и два учесника. У чак 12 продаја постојао је само један учесник.

Графикон 6. Број е-аукција са једним учесником у односу на остале е-аукције
Извор: Истраживање аутора спроведено путем упитника у пракси јавног извршитеља Страхиње Милиновића.

Ово је један од најважнијих налаза истраживања. Наиме, један од основних циљева електронског јавног надметања био је ширење круга потенцијалних купаца. Међутим, ако у великом броју надметања учествује само једно лице, онда формално постоји јавна продаја, али изостаје стварно надметање.

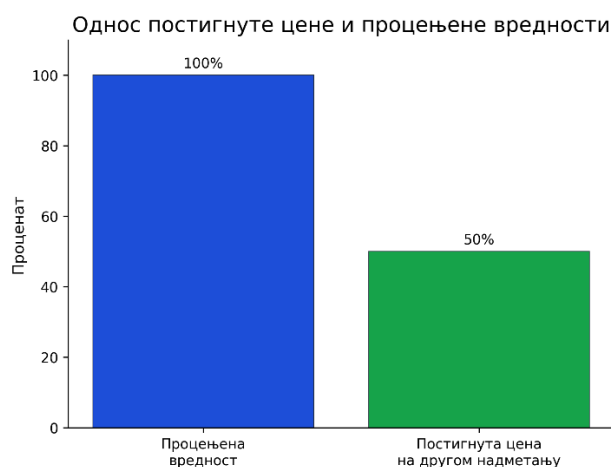
У таквим случајевима нема конкуренције, па се цена не повећава лицитационим корацима. Због тога је постигнута цена у пракси најчешће остајала на нивоу почетне цене на другом јавном надметању, односно на 50% процењене вредности.

Ово показује да електронска доступност није исто што и стварна заинтересованост тржишта. Портал омогућава ширем кругу лица да приступи подацима о продаји, али то не значи да ће се та лица заиста пријавити, положити јемство и активно учествовати у надметању.

Разлози за мали број учесника могу бити различити. Са једне стране, могуће је да грађани нису довољно информисани о начину функционисања електронских јавних

надметања. Са друге стране, одређени број потенцијалних купаца може имати неповерење према принудним продајама, нарочито када је реч о покретним стварима које треба преузети од дужника. Такође, код појединих предмета продаје проблем може бити у њиховој малој вредности, трошковима транспорта или неизвесности у погледу фактичког стања ствари.

У случајевима у којима је продаја реализована на другом јавном надметању, постигнута цена је била на нивоу од 50% процењене вредности предмета продаје. Није било стварног лицитационог надметања које би довело до повећања цене, што је последица малог броја учесника.

Графикон 7. Однос постигнуте цене и процењене вредности
Извор: Истраживање аутора спроведено путем упитника у пракси јавног извршитеља Страхиње Милиновића.

Овај налаз је значајан са становишта интереса обе странке у извршном поступку. За извршног повериоца ниска цена значи мањи степен намирења потраживања. За извршног дужника ниска цена значи да се његова имовина продаје по вредности која је знатно испод процењене, а да се дуг можда и даље не намирује у целини.

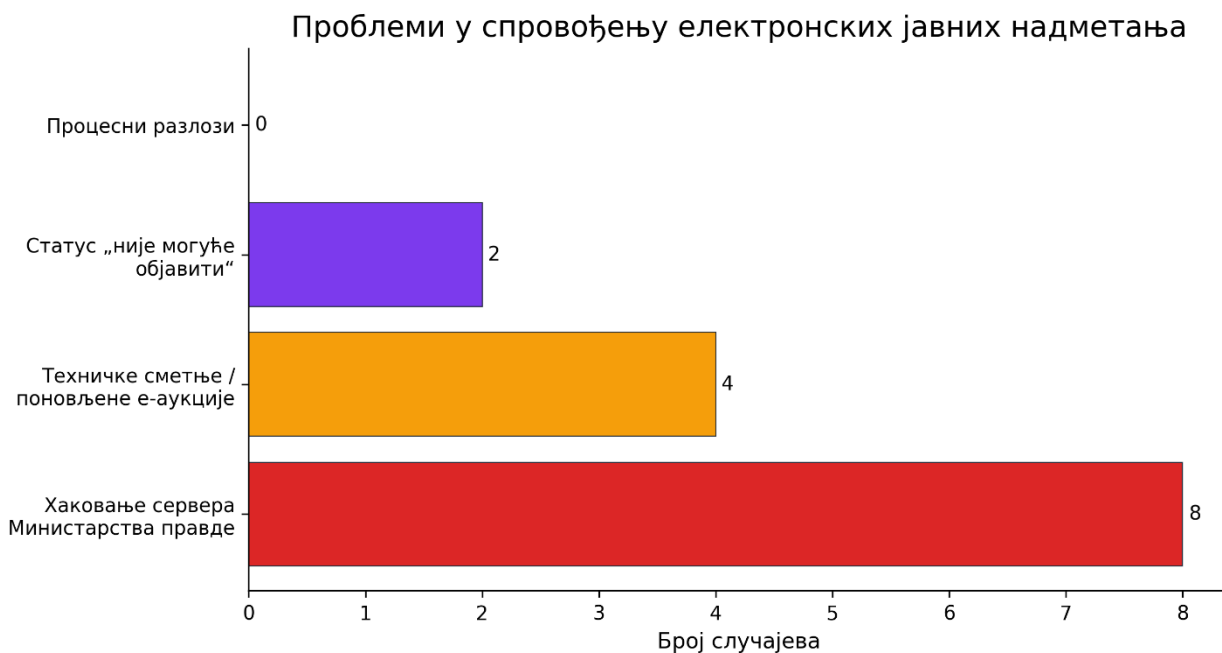
Зато се може закључити да електронско јавно надметање постиже своју пуну сврху тек онда када заиста доведе до конкуренције више понуђача. Без конкуренције, оно остаје транспарентнији и формално уређенији начин продаје, али без значајнијег ефекта на постизање повољније цене.

Овај резултат је нарочито важан у контексту једног од основних аргумената за увођење електронског јавног надметања- очекивања да ће електронска форма проширити круг учесника и довести до постизања тржишних цене. У анализираној пракси тај циљ није у потпуности остварен, јер је број учесника остао низак, а постигнута цена није прелазила законом дозвољени праг за друго јавно надметање.

У посматраној пракси забележено је 12 неуспешних продаја. Поред тога, четири е-аукције су морале бити поновљене због техничких сметњи.

Није било е-аукција обустављених из процесних разлога, као што су неправилна достава, процесне грешке или други недостаци у поступању јавног извршитеља. Ово је важан податак јер показује да проблеми у посматраној пракси нису били првенствено последица процесних неправилности, већ техничких проблема и сметњи у функционисању електронског система за спровођење јавног надметања.

Посебно је значајно да је забележено осам случајева у којима су проблеми били повезани са хаковањем сервера Министарства правде. Поред тога, у два случаја систем је показивао статус „продају није могуће објавити“. Конкретан разлог за појаву оваквог статуса није познат, будући да систем није пружао јасно образложење због чега објављивање продаје није било могуће.

Графикон 8. Проблеми у спровођењу електронских јавних надметања
Извор: Истраживање аутора спроведено путем упитника у пракси јавног извршитеља Страхиње Милиновића.

Ови подаци указују на једну од најважнијих слабости електронског јавног надметања: зависност поступка од стабилности електронске инфраструктуре. Када портал не функционише, када не може да се објави продаја или када постоји технички прекид, то непосредно утиче на трајање и ефикасност извршног поступка.

Овај налаз потврђује да највећи ризици електронског јавног надметања нису нужно материјалноправне природе, већ техничке и организационе природе. У класичном моделу јавног надметања главни ризици су били повезани са непосредним утицајем на

учеснике, договорима и ограниченом јавношћу. У електронском моделу ти ризици се смањују, али се јављају нови ризици који су повезани са стабилношћу портала, информационо-технолошком безбедношћу и техничком подршком.

У анализираним предметима није било случајева у којима најповољнији понуђач након завршене е-аукције није испунио обавезу плаћања. Учесници који су купили ствар уредно су платили постигнуту цену.

Ово је позитиван показатељ. Он указује да лица која се пријаве, положе јемство и учествују у електронском јавном надметању углавном имају озбиљну намеру куповине. Иако је број учесника мали, они који учествују у поступку показују висок степен озбиљности.

Из овога се може закључити да проблем електронских јавних надметања у посматраној пракси није у неиспуњавању обавезе плаћања након успешне продаје, већ у томе што до успешне продаје ретко долази.

Овај податак такође показује да јемство као процесна гаранција озбиљности учешћа има практични значај. Полагање јемства, као услов за учешће, вероватно утиче на то да се у поступак пријављују лица која заиста имају намеру да купе предмет продаје, а не лица која би учествовала без озбиљне намере куповине.

Према запажањима јавног извршитеља, постојећи систем електронског јавног надметања има више практичних недостатака.

Први проблем је у томе што се свака продаја мора уносити ручно, корак по корак. Према искуству из праксе, за објављивање једне продаје потребно је приближно 45 минута. То значи да електронски систем у овом делу не растеређује у довољној мери јавног извршитеља, већ ствара значајно административно-техничко оптерећење.

Други проблем је у томе што систем не омогућава једноставно понављање првог јавног надметања ако је оно отказано. Уместо тога, поступак мора да се покреће из почетка. То доводи до непотребног губитка времена и додатног оптерећења, нарочито у ситуацијама када до отказивања није дошло кривицом јавног извршитеља или странака, већ због техничких сметњи.

Трећи проблем је мала успешност продаја. Према практичном искуству, велики број објављених продаја не доводи до стварног уновчења имовине. Купци су често резервисани, број учесника је мали, а конкуренција скоро да не постоји.

Четврти проблем односи се на преузимање ствари. У пракси се лакше продају ствари које су већ одузете од дужника и налазе се ван његове фактичке власти. Купци

избегавају ситуације у којима би морали да преузимају ствар од самог дужника, јер то може бити праћено непријатностима, отпором или додатним компликацијама.

Ови проблеми показују да електронско јавно надметање није само правни институт, већ и техничко-организациони механизам. Његова успешност зависи не само од законских и подзаконских правила, већ и од квалитета софтвера, једноставности употребе, техничке стабилности, обучености корисника и поверења потенцијалних купаца у систем.

И поред наведених недостатака, истраживање показује да електронско јавно надметање има важне предности у односу на ранији модел јавног надметања уживо.

Најважнија предност јесте смањење могућности злоупотреба. У ранијој пракси, када су се лицитације одржавале физички, дешавало се да поједина лица утичу на друге учеснике, да се договарају или чак да узму новац од заинтересованог купца како не би учествовала у надметању. На тај начин је конкуренција била нарушавана, а постигнута цена могла је бити нижа од оне која би била постигнута у стварном надметању.

Код електронског јавног надметања учесници су означени бројевима, што значајно смањује могућност непосредног договора или притиска. Анонимизација понуђача, као један од кључних елемената електронског система, зато има значајну антикоруптивну и заштитну функцију.

Друга предност је већа доступност. Заинтересовано лице не мора физички да присуствује надметању, већ може да учествује електронски. Ово је посебно значајно за лица која не живе у месту где се спроводи извршење, као и за купце који прате више продаја истовремено.

Трећа предност је већа доказивост тока поступка. Електронски систем бележи понуде, време њиховог давања и идентитет учесника кроз додељене бројеве. То омогућава накнадну проверу правилности поступка и смањује простор за спорење о томе како је надметање текло.

Четврта предност огледа се у томе што електронски систем смањује значај физичког присуства и локалних неформалних утицаја. Код класичних лицитација, нарочито у мањим срединама, лична познанства, локални притисци и присуство више лица на истом месту могли су да утичу на понашање учесника. Електронски модел тај ризик смањује, јер учесници нису непосредно изложени једни другима.

У пракси су уочена и одређена побољшања система. Раније се дешавало да лице које је положило јемство изгуби могућност учешћа ако на време не прихвати почетну цену, јер је систем такво понашање третирао као да лице није учествовало у аукцији.

Сада систем оставља учеснику рок од пола сата од почетка надметања да прихвати почетну цену. Ово решење је правичније, јер учеснику даје реалну могућност да потврди своје учешће. Истовремено се смањује ризик да неко изгуби могућност учешћа због техничке грешке, кашњења или недовољног разумевања начина функционисања портала.

Овај пример показује да електронски систем може да се унапређује на основу проблема уочених у пракси. Међутим, потребно је да та унапређења буду бржа, систематичнија и усмерена на отклањање проблема који највише оптерећују јавне извршитеље и учеснике у поступку.

Нарочито би било корисно унапредити систем у правцу једноставнијег уноса података приликом објављивања продаје, могућности бржег понављања отказаног надметања, боље корисничке подршке и стабилнијег рада портала у случају техничких оптерећења или безбедносних проблема.

Према искуству из праксе, у електронским јавним надметањима често учествују лица која се баве препродајом. Таквих лица има и даље, али мање него у периоду када су се лицитације одржавале уживо.

Ово показује да електронски систем делимично мења структуру учесника. Иако су и даље активни купци који имају искуства са принудним продајама, смањена је могућност да они непосредно утичу на друге учеснике или контролишу ток надметања.

Такође, из праксе произлази да се лакше продају ствари које су већ одузете од дужника. Купци често избегавају ситуације у којима би требало да преузму ствар од дужника, јер то може изазвати непријатности, одлагања и додатне трошкове. Због тога фактичко стање предмета продаје, односно питање да ли је ствар већ одузета и где се налази, има значајан утицај на успешност продаје.

Једно од важних практичних запажања односи се на понашање извршних дужника приликом пописа покретних ствари. Према искуству из праксе, због мале успешности продаје путем електронских јавних надметања, дужници често немају стварну корист од одбијања пописа или опирања поступку.

Напротив, одбијање сарадње најчешће доводи до стварања додатних трошкова, продужавања поступка и непријатности. Ако продаја не буде успешна, поверилац ће најчешће наставити извршење другим средствима, пре свега на новчаним средствима дужника.

Због тога се може закључити да је у великом броју случајева рационалније да дужник омогући попис и сарађује у поступку. На тај начин се избегавају непотребни трошкови и смањује интензитет принудних радњи.

Ово запажање има и шири значај. Оно показује да електронско јавно надметање није важно само за повериоца и потенцијалне купце, већ и за самог дужника. Уколико продаја не успе, дужник не само да неће избећи извршење, већ може бити изложен додатним трошковима, новим радњама извршења и продуженој неизвесности.

На основу спроведеног истраживања може се закључити да електронско јавно надметање у пракси има двоструки карактер. Са једне стране, оно представља значајан напредак у погледу транспарентности, доступности, доказивости и спречавања злоупотреба. Са друге стране, резултати показују да постојећи систем не обезбеђује висок степен успешности продаје.

У анализираним предметима број успешно реализованих продаја био је мали у односу на укупан број покушаних електронских јавних надметања. Од 15 извршних предмета, само су два предмета успешно окончана продајом путем електронске аукције, при чему су продате три појединачне ствари. Просечан број учесника био је низак, а у великом броју продаја учествовало је само једно лице. Због тога је цена најчешће остајала на нивоу почетне цене на другом јавном надметању, без стварног лицитационог повећања.

Истраживање показује да се најлакше продају возила и непокретности, као и ствари које су већ одузете од дужника. Насупрот томе, покућство, техника и друге покретне ствари често не привлаче довољан број заинтересованих купаца, иако су бројчано најзаступљеније међу појединачним предметима продаје.

Посебно значајан проблем представља техничка зависност поступка од портала. Хаковање сервера Министарства правде, немогућност објављивања продаје и потреба за понављањем поступка због техничких сметњи показују да стабилност електронског система има непосредан утицај на ефикасност извршног поступка.

Ипак, електронско јавно надметање се не може оценити као неуспешан институт. Његове предности су значајне, нарочито у погледу спречавања злоупотреба које су постојале код физичких јавних надметања. Проблем није у самој идеји електронског надметања, већ у недовољној техничкој и организационој развијености система, као и у недовољној заинтересованости ширег круга купаца.

Зато би у наредном периоду било потребно унапредити портал, поједноставити поступак објављивања продаје, омогућити лакше понављање отказаног надметања,

обезбедити већу техничку стабилност, боље информисати потенцијалне купце и додатно промовисати електронске продаје. Тек уз таква унапређења електронско јавно надметање може у пуној мери остварити циљеве због којих је уведено у српско извршно право.

VII ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Извршни поступак представља завршну фазу правне заштите, али и фазу у којој се у највећој мери проверава стварна делотворност правног система. Право које је утврђено извршном или веродостојном исправом остаје непотпуно остварено уколико се не може ефикасно реализовати у извршном поступку. Због тога су правила која уређују продају предмета извршења од посебног значаја, јер управо од успешности продаје често зависи намирење извршног повериоца, али и заштита имовинских интереса извршног дужника.

Електронско јавно надметање уведено је као одговор на недостатке класичног јавног надметања, нарочито на ограничену доступност продаје, недовољну информисаност потенцијалних купаца, могућност неформалних договора и притисака међу учесницима, као и ризик од постизања цене која не одговара стварној тржишној вредности предмета продаје. У том смислу, електронска продаја није само техничка новина, већ процесни механизам који има за циљ да унапреди транспарентност, конкурентност, доказивост и ефикасност поступка принудне продаје.

Анализа српског нормативног оквира показала је да је електронско јавно надметање у Републици Србији уређено као обавезан начин продаје непокретности и покретних ствари у извршном поступку. Закон поставља основни процесни оквир, док подзаконски акт детаљно уређује организацију поступка, регистрацију корисника, пријаву за учешће, јемство, анонимизацију понуђача, правила давања понуда, поступање у случају техничких сметњи и извештај о електронској продаји. Овакво уређење показује настојање законодавца да класични модел јавне продаје прилагоди дигиталном окружењу, али без промене правне природе саме принудне продаје.

Српски модел има више значајних предности. Пре свега, електронски портал омогућава већу јавност и доступност података о продаји. Затим, анонимизација понуђача путем јединственог идентификационог броја смањује могућност непосредног утицаја на учеснике, договора између понуђача и других злоупотреба које су се могле јављати код физичких јавних надметања. Поред тога, електронско бележење понуда, времена њиховог давања и идентификационих података понуђача доприноси доказивости и

накнадној контроли правилности поступка. У том погледу, електронско јавно надметање несумњиво представља корак напред у односу на ранији модел усменог јавног надметања.

Упоредноправна анализа Србије, Хрватске и Словеније показала је да све три државе прихватају електронску продају као важан инструмент модернизације извршног поступка, али да се њихови модели разликују у погледу институционалне организације и техничког спровођења. У Србији је систем везан за портал електронског јавног надметања и улогу јавног извршитеља, у Хрватској значајну улогу има Агенција, док је у Словенији електронско јавно надметање повезано са судским системом и судским порталом. Ове разлике показују да не постоји један универзалан модел електронске продаје, већ да се свака држава опредељује за решење које одговара њеном процесном систему и институционалној структури.

Ипак, заједничка карактеристика сва три модела јесте тежња ка већој транспарентности, смањењу злоупотреба и унапређењу ефикасности продаје. У том смислу, електронско јавно надметање треба посматрати као део ширег процеса дигитализације правосуђа и модернизације извршног поступка. Оно не мења суштину извршења, али мења начин на који се једна од најважнијих радњи у поступку, продаја предмета извршења, организује и спроводи.

Међутим, резултати емпиријског истраживања показали су да нормативне предности електронског јавног надметања не доводе увек до очекиваних практичних резултата. Истраживањем је обухваћено 15 извршних предмета у којима је покушана продаја путем електронског јавног надметања, при чему су у сваком предмету заказана по два јавна надметања, односно укупно 30 електронских јавних надметања. Ни у једном предмету продаја није окончана већ на првом јавном надметању, што указује да електронска форма продаје сама по себи не обезбеђује брзу реализацију продаје.

Посебно је значајан податак да су само два извршна предмета успешно окончана продајом путем електронског јавног надметања, при чему су продате три појединачне ствари: два возила и једна косилица. Овај резултат указује на низак степен успешности продаје у посматраној пракси. Иако је електронска продаја формално доступна ширем кругу лица, стварна заинтересованост купаца била је ограничена. Просечан број учесника кретао се између једног и два, а у већем броју продаја учествовало је само једно лице. У таквим околностима изостаје суштинско надметање, па електронска аукција остаје транспарентнија и формално уређенија продаја, али без стварног такмичења понуђача.

Ово је нарочито важно са становишта постигнуте цене. У случајевима у којима је продаја реализована на другом јавном надметању, цена је била на нивоу од 50% процењене вредности предмета продаје. То значи да није дошло до лицитационог повећања цене, што је последица малог броја учесника. Са становишта извршног повериоца, то може значити нижи степен намирања потраживања, док са становишта извршног дужника то значи продају имовине по вредности која је знатно испод процењене.

Истраживање је показало и да нису све врсте предмета продаје подједнако погодне за продају путем електронског јавног надметања. Највеће интересовање у пракси постоји за возила и непокретности, јер имају јаснију тржишну вредност и шири круг потенцијалних купаца. Са друге стране, покућство, техника и други појединачни предмети покретних ствари, иако бројчано заступљенији, често не привлаче довољно интересовања.

Посебно значајан резултат истраживања односи се на чињеницу да на заинтересованост купаца не утичу само врста и вредност предмета продаје, већ и фактичке околности његовог преузимања. Купци су нарочито резервисани када се ствар још увек налази код извршног дужника, јер њено преузимање може бити праћено непријатностима, одлагањима и додатним трошковима. Овај налаз показује да успешност електронског јавног надметања не зависи искључиво од квалитета електронског система и правила надметања, већ и од услова под којима купац након окончане продаје може фактички да ступи у посед купљене ствари.

Значајан налаз истраживања односи се и на поступање након неуспеле продаје. У десет предмета је након неуспелих електронских јавних надметања покушана продаја непосредном погодбом, али без успеха. У једном случају дошло је до преноса права својине на извршног повериоца. У пракси, међутим, повериоци често нису заинтересовани да преузму ствар у својину, посебно када она нема већу тржишну вредност или захтева додатне трошкове чувања, транспорта и даље продаје. Због тога се извршење након неуспеле продаје често наставља другим средствима, најчешће на новчаним средствима извршног дужника.

Поред мале успешности продаје, као значајан проблем јављају се и техничке сметње. У посматраној пракси забележени су случајеви у којима је продаја морала бити поновљена због техничких проблема, као и случајеви у којима је функционисање система било отежано због проблема са сервером Министарства правде. Ови подаци потврђују да су највећи ризици електронског јавног надметања често техничке и организационе

природе. Када поступак зависи од електронског портала, стабилност система постаје предуслов правне сигурности и ефикасности поступка.

Из угла јавног извршитеља, уочени су и практични недостаци у самом коришћењу портала. Посебно је проблематично то што се продаја уноси ручно, корак по корак, што захтева значајно време и ствара административно-техничко оптерећење. Такође, систем не омогућава једноставно понављање првог јавног надметања у случају отказивања, већ је потребно поступак покретати из почетка. Ови недостаци показују да дигитализација поступка не сме бити сведена само на постојање електронске платформе, већ мора подразумевати и функционалан, једноставан и стабилан систем који заиста олакшава рад органа поступка и учешће заинтересованих лица.

Упркос наведеним ограничењима, електронско јавно надметање не може се оценити као неуспешан институт. Његове предности су значајне, нарочито у погледу спречавања злоупотреба. За разлику од физичких јавних надметања, код којих је било могуће да учесници непосредно утичу једни на друге или да се договарају о неучествовању у лицитацији, електронски систем такве ризике знатно смањује. Учесници су означени бројевима, понуде се електронски евидентирају, а ток поступка је лакше накнадно проверити. Због тога електронско јавно надметање има несумњив антикоруптивни и процесно-гарантни значај.

На основу свега наведеног, може се закључити да је електронско јавно надметање оправдан и потребан институт савременог извршног поступка, али да његови стварни домети зависе од више фактора. Нормативни оквир може створити услове за транспарентну и доступну продају, али не може сам по себи обезбедити заинтересованост купаца, стабилност електронског система или успешност продаје предмета који немају јасну тржишну вредност. Зато се електронско јавно надметање мора посматрати као важан, али не и довољан услов за ефикасније извршење.

У наредном периоду потребно је радити на више праваца унапређења. Прво, неопходно је унапредити техничку стабилност и безбедност портала електронског јавног надметања. Друго, потребно је поједноставити поступак објављивања продаје и смањити ручни унос података, како би се јавни извршитељи растеретили непотребног административног рада. Треће, систем би требало да омогући једноставније понављање отказаног јавног надметања, без покретања читавог поступка из почетка. Четврто, потребно је боље информисати грађане и потенцијалне купце о начину учешћа у електронским јавним надметањима. Пето, требало би унапредити приказ података о

предмету продаје, нарочито код покретних ствари, како би купци имали више поверења у стање и вредност ствари које купују.

Један од праваца унапређења српског модела могао би да буде даља стандардизација и квалитативно унапређење објава продаје на порталу. Иако су основни подаци о предмету продаје прописани правилником, у практичном смислу је важно да објава садржи што потпуније и разумљивије информације за потенцијалне купце, нарочито код покретних ствари. Фотографије, јасан опис стања ствари, подаци о месту где се ствар налази, могућности разгледања, начину преузимања и евентуалним додатним трошковима могу имати непосредан утицај на заинтересованост купаца. На тај начин електронско јавно надметање не би било само формално доступно ширем кругу лица, већ би и стварно могло да подстакне већи број учесника и повољнију продајну цену.

Посебан допринос унапређењу начела савесности и поштења и заштите интегритета поступка дигиталне јавне продаје представља потреба за хитном интервенцијом законодавца у погледу круга лица којима је забрањено учешће у јавном надметању. Како је у раду оправдано наглашено, важеће нормативно решење изричито ускраћује право учешћа широком кругу сродника јавних извршитеља, њихових заменика и помоћника, али потпуно занемарује сроднике судија, судијских помоћника и других службених лица у суду. С обзиром на то да се систем е-Аукција користи и у поступцима које спроводи суд, оваква празнина оставља простор за заобилажење духа закона. Стога се, *de lege ferenda*, предлаже допуна члана 169. Закона о извршењу и обезбеђењу, тако да се забрана учешћа на јавном надметању експлицитно прошири и на чланове породице и сроднике судија и судијских помоћника, по истом моделу који већ важи за јавне извршитеље, чиме би се у потпуности елиминисао ризик од сукоба интереса.

Коначно, резултати рада показују да електронско јавно надметање има највећи значај онда када успе да повеже три елемента: 1) јасно нормативно уређење, 2) стабилан технички систем и 3) стварну заинтересованост купаца. Без првог елемента нема правне сигурности, без другог нема функционалности поступка, а без трећег нема успешне продаје. Зато даљи развој електронског јавног надметања у Србији треба да буде усмерен не само на формално очување постојећег система, већ и на његово практично унапређење, како би овај институт у пуној мери остварио своју сврху у извршном поступку.

ЛИТЕРАТУРА

1. Andrews N., *Andrews on Civil Processes: Court Proceedings, Arbitration and Mediation*, Cambridge University Press, Cambridge, 2013;
2. Bendak I., *Aktualnosti u provedbi e-dražbe*, InSOLVE, 2022;
3. Bodul D., „Analiza Nacrta novele Stečajnog zakona iz 2022.: još jedne (reformske ili kozmetičke) izmjene?“, IUS-INFO, Zagreb, 2022;
4. Бодирога Н., Нови извршни поступак, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2024;
5. Боранијашевић В., Станковић Г., *Извршно процесно право*, Правни факултет, Косовска Митровица, 2012;
6. CEPEJ, *Guide on judicial e-auctions*, Council of Europe, 2023;
7. Деретић Ј., Нова решења – аутоматизација извршног поступка, *Iustitia – Часопис удружења судија и тужилаца Србије и удружења судијских и тужилачких помоћника Србије*, 2019;
8. Grah B., *Prodaja nepremičnin preko spletnih dražb v izvršilnem postopku*, magistrsko diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta, Ljubljana, 2024;
9. Janjiš Šabić T., *Provođenje elektroničke javne dražbe u ovršnom postupku*, Informator, бр. 6366/2015, стр. 15;
10. Jokubauskas R., Świerczyński M., *Digitalisation of Enforcement Proceedings*, *Utrecht Law Review*, Vol. 19, No. 1, 2023, стр. 20–30;
11. Kennett W., *Civil Enforcement in a Comparative Perspective: A Public Management Challenge*, Intersentia, Cambridge, 2020;
12. Klemperer P., *Auction Theory: A Guide to the Literature*, *Journal of Economic Surveys*, Vol. 13, No. 3, 1999, стр. 227–286;
13. Krishna V., *Auction Theory*, 2nd edition, Academic Press, Burlington, 2009;
14. Krušlin A., *Sustav elektroničke javne dražbe – teorija i praksa*, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2023;
15. Kuhar J. B., *Prodaja nepremičnin v izvršilnem postopku*, Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta, Ljubljana, 2021;
16. Lajevec M., Žgajnar E., *Izvršba*, 2. knjiga, *Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ): priročnik za uporabnika*, Tax-Fin-Lex, Ljubljana, 2021;
17. Maganić A., *Dejudicializacija ovršnog postupka u Hrvatskoj i nekim zemljama njezina okruženja*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 68, бр. 5–6, 2018, стр. 707–737;
18. Марковић М., *Грађанско процесно право*, књига 1, свеска 1, Савез удружења правника Југославије, Београд, 1957;
19. McAfee R. P., McMillan J., *Auctions and Bidding*, *Journal of Economic Literature*, Vol. 25, No. 2, 1987, стр. 699–738;
20. Mendišić Škugor E., „Quo vadis, Fina? Teškoće u provedbi agencijske ovrhe“, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, Vol. 12, br. 1–2, 2018, str. 57–74;
21. Мишковић М., Ко је организатор аукције?, *Право и привреда*, бр. 4–6, 2019, стр. 316–334;
22. NALED, *Анализа ефеката примене електронских јавних надметања*, Београд, 2022;
23. Николић М., *Закон о извршењу и обезбеђењу са приказом и коментаром измена (Сл. гласник РС, бр. 54/2019) и моделима нових и усклађених аката*, Profi Sistem Com, Смедерево, 2019;
24. Николић М., Шаркић Н., *Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу: судска пракса и прописи с посебним додатком о грађанском извршном поступку: према стању*

законодавства од 1. јануара 2021. године, Службени гласник, Правни факултет Универзитета Унион, Београд, 2021;

25. Ockenfels A., Roth A. E., Last-Minute Bidding and the Rules for Ending Second-Price Auctions: Evidence from eBay and Amazon Auctions on the Internet, American Economic Review, Vol. 92, No. 4, 2002, стр. 1093–1103;

26. Пешић С., Правни оквир употребе ИКТ у извршним поступцима у одабраним државама бивше Југославије (Републике Србије, Републике Хрватске и Републике Северне Македоније), мастер рад, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2022;

27. Петрушић Н., Тасић А., Грађанско процесно право: ванпарнично и извршно процесно право, књига друга, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2025;

28. Живковић Б., Неки циљеви Закона о изменама и допунама Закона о извршењу и обезбеђењу, Избор судске праксе, бр. 1/2020, стр. 16–21.

ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ

А) Прописи – Република Србија

1. Закон о извршењу и обезбеђењу, Службени гласник РС, бр. 106/15, 106/16 – аутентично тумачење, 113/17 – аутентично тумачење, 54/19, 9/20 – аутентично тумачење, 10/23 – др. закон и 91/25;

2. Правилник о организацији и поступку електронског јавног надметања, Службени гласник РС, бр. 14/20;

3. Предлог закона о изменама и допунама Закона о извршењу и обезбеђењу, Влада Републике Србије, 2019.

Б) Прописи – Република Хрватска

1. Ovršni zakon, Narodne novine, бр. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, 114/22 и 6/24;

2. Pravilnik o načinu i postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina u ovršnom postupku, Narodne novine, бр. 156/14;

3. Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu i postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina u ovršnom postupku, Narodne novine, бр. 1/19;

4. Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu i postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina u ovršnom postupku, Narodne novine, бр. 28/21;

5. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina u ovršnom postupku, Narodne novine, бр. 9/23;

6. Statut finansijske agencije FINA;

7. Zakon o finansijskoj agenciji, Narodne novine, бр. 117/01, 60/04 и 42/05.

В) Прописи – Република Словенија

1. Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ). Uradni list Republike Slovenije.

2. Pravilnik o objavah prodaj v spletnem iskalniku in spletnih javnih dražbah v izvršilnih in stečajnih postopkih. Uradni list RS, бр. 13/2026.

Г) Анализе, водичи, извештаји, упутства и институционални документи

1. CEPEJ, Guide on judicial e-auctions, Council of Europe, 2023, преузето дана 5. 6. 2026. године, <https://judicialethicsplatform.nij.bg/wp-content/uploads/2024/10/CEPEJ-Guide-on-Judicial-e-auctions-2023-ENG.pdf>

2. NALED, Анализа ефеката примене електронских јавних надметања, Београд, 2022, преузето дана 1. 3. 2026. године, <https://naled.rs/htdocs/Files/09205/Analiza-efekata-primene-elektronskih-javni-nadmetanja.pdf>;

3. OECD, Access to justice and the COVID-19 pandemic, 2020, преузето дана 10. 4. 2026. године, https://www.oecd.org/en/publications/access-to-justice-and-the-covid-19-pandemic_09a621ad-en.html;
4. sodnedrazbe.si, FAQ_v1_2_3_javnost, преузето дана 11. 3. 2026. године, https://sodnedrazbe.si/assets/help/FAQ_v1_2_3_javnost.pdf;
5. sodnedrazbe.si, Navodila za uporabo informacijskega sistema sodnedrazbe.si, verzija 1.1.1, преузето дана 11. 3. 2026. године, https://sodnedrazbe.si/assets/help/Navodila_drazitelji_javnost_v1_1_1.pdf.

Д) Интернет извори / портали

1. Министарство правде Републике Србије, Портал електронског јавног надметања е-Аукција, преузето дана 27. 2. 2026. године, <https://eaukcija.sud.rs>;
2. FINA, Propisi u postupku provedbe prodaje nekretnina i pokretnina putem e-Dražbe, преузето дана 10. 3. 2026. године, <https://www.fina.hr>;
3. FINA, E-dražba – odgovori vezani za servis e-Dražba, преузето дана 10. 3. 2026. године, <https://www.fina.hr/javne-usluge/e-drazba/odgovori-vezani-za-servis-e-drazba>;
4. European e-Justice Portal, Judicial auctions – Croatia, преузето дана 10. 3. 2026. године, https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/judicial-auctions/hr_en;
5. European e-Justice Portal, Judicial auctions – Slovenia, преузето дана 11. 3. 2026. године, https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/judicial-auctions/si_en;
6. European e-Justice Portal, Judicial auctions – Portugal, преузето дана 20. 6. 2026. године, https://e-justice.europa.eu/topics/court-procedures/judicial-auctions/pt_en;
7. nasodiscu.si, Elektronske sodne dražbe, преузето дана 11. 3. 2026. године, <https://nasodiscu.si/elektronske-sodne-drazbe>.

Ђ) Упитник за прикупљање података о електронским јавним надметањима, спроведен у пракси јавног извршитеља Страхинје Милиновића из Ниша, за електронска јавна надметања током 2025. Године.

САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ

Електронско јавно надметање у извршном поступку: нормативни оквир и практични изазови у Републици Србији, Републици Хрватској и Републици Словенији

Предмет овог мастер рада је електронско јавно надметање у извршном поступку, са посебним освртом на његов правни оквир, упоредноправна решења у Србији, Хрватској и Словенији, као и практичну примену у раду јавног извршитеља у Републици Србији. Електронско јавно надметање представља један од најзначајнијих облика дигитализације извршног поступка, јер се продаја предмета извршења више не спроводи путем класичног усменог јавног надметања, већ преко електронске платформе, уз електронску идентификацију учесника, аутоматско бележење понуда и дигитално документовање тока поступка.

Циљ рада је да се утврди да ли електронско јавно надметање доприноси већој транспарентности, доступности, правној сигурности и ефикасности извршног поступка. У раду се најпре анализира српски нормативни оквир, нарочито правила која се односе на портал електронског јавног надметања, регистрацију учесника, јемство, анонимизацију понуђача, правила давања понуда, технички прекид и извештај о електронској продаји. Након тога се приказују решења у Хрватској и Словенији, како би се српски модел сагледао у ширем регионалном и упоредноправном контексту.

У раду су примењени нормативни, упоредноправни, аналитички и емпиријски метод. Нормативни метод коришћен је приликом анализе законских и подзаконских извора, упоредноправни метод приликом поређења решења у Србији, Хрватској и Словенији, а аналитички метод приликом оцене предности и недостатака посматраних модела. Емпиријски метод примењен је кроз упитник о електронским јавним надметањима спроведеним током 2025. године у пракси јавног извршитеља.

Упоредноправна анализа показује да Србија, Хрватска и Словенија, иако теже сличним циљевима увођењем електронског јавног надметања, примењују различита институционална решења. Српски модел заснива се на централном порталу и детаљно уређеним правилима поступка, у Хрватској значајну оперативну улогу има Финансијска агенција, док је словеначки модел у већој мери повезан са судом и судским порталом. Ове разлике показују да се дигитализација принудне продаје може организовати кроз различите институционалне моделе.

Резултати истраживања показују да електронско јавно надметање има значајне предности у односу на класично јавно надметање. Оно повећава транспарентност поступка, омогућава ширу доступност продаје, смањује могућност непосредних договора и притисака међу учесницима и обезбеђује јаснији доказни траг о току надметања. Међутим, емпиријски део рада показује да нормативне предности не доводе увек до очекиваних практичних резултата. У анализираним предметима број успешно реализованих продаја био је мали, просечан број учесника низак, а постигнута цена је, у случајевима успешне продаје, остала на нивоу почетне цене на другом јавном надметању, односно на 50% процењене вредности.

Посебно су уочени проблеми техничке и организационе природе, као што су зависност поступка од стабилности електронског портала, техничке сметње, сложен поступак објављивања продаје и недовољна заинтересованост ширег круга купаца. Истраживање показује да се најлакше продају возила и непокретности, док покућство, техника и други појединачни предмети покретних ствари често не привлаче довољно интересовања.

Закључак рада је да електронско јавно надметање представља оправдан и потребан институт савременог извршног поступка, али да његова успешност зависи од стабилности техничког система, информисаности потенцијалних купаца, врсте предмета продаје и стварне тржишне тражње. Због тога је потребно даље унапређење портала, поједностављење поступка објављивања продаје, боља техничка подршка, већа промоција електронских продаја и јасније информисање грађана о начину учешћа у електронском јавном надметању.

Кључне речи: електронско јавно надметање; извршни поступак; јавни извршитељ; принудна продаја; дигитализација правосуђа; транспарентност.

SUMMARY AND KEYWORDS

Electronic Public Auction in Enforcement Proceedings: Normative Framework and Practical Challenges in the Republic of Serbia, the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia

The subject of this master's thesis is electronic public auction in enforcement proceedings, with special emphasis on its legal framework, comparative legal solutions in Serbia, Croatia and Slovenia, and its practical application in the work of a public enforcement officer in the Republic of Serbia. Electronic public auction represents one of the most significant forms of digitalisation of enforcement proceedings, since the sale of enforcement assets is no longer conducted through traditional oral public bidding, but through an electronic platform, with electronic identification of participants, automatic recording of bids and digital documentation of the course of the procedure.

The aim of the thesis is to determine whether electronic public auction contributes to greater transparency, accessibility, legal certainty and efficiency of enforcement proceedings. The thesis first analyses the Serbian normative framework, especially the rules concerning the electronic public auction portal, registration of participants, deposit, anonymisation of bidders, bidding rules, technical interruption and the report on electronic sale. Afterwards, the solutions in Croatia and Slovenia are presented in order to examine the Serbian model within a broader regional and comparative legal context.

The thesis applies normative, comparative legal, analytical and empirical methods. The normative method is used in the analysis of statutory and by-law sources, the comparative legal method in comparing the solutions in Serbia, Croatia and Slovenia, and the analytical method in assessing the advantages and disadvantages of the observed models. The empirical method is applied through a questionnaire on electronic public auctions conducted during 2025 in the practice of a public enforcement officer.

The comparative legal analysis shows that Serbia, Croatia and Slovenia, although pursuing similar objectives through the introduction of electronic public auctions, apply different institutional solutions. The Serbian model is based on a central portal and detailed procedural rules, while in Croatia an important operational role is entrusted to the Financial Agency. The Slovenian model, on the other hand, remains more closely connected with the

court and the judicial portal. These differences demonstrate that the digitalisation of forced sales may be organised through different institutional models.

The results of the research show that electronic public auction has significant advantages compared to traditional public bidding. It increases the transparency of the procedure, provides wider access to sales, reduces the possibility of direct agreements and pressure among participants, and ensures a clearer evidentiary record of the course of the auction. However, the empirical part of the thesis shows that normative advantages do not always lead to the expected practical results. In the analysed cases, the number of successfully completed sales was low, the average number of participants was small, and the achieved price, in cases of successful sale, remained at the level of the starting price at the second public auction, that is, 50% of the estimated value.

The research particularly identifies technical and organisational problems, such as the dependence of the procedure on the stability of the electronic portal, technical difficulties, the complex procedure for publishing sales, and insufficient interest among a wider circle of potential buyers. The research also shows that vehicles and immovable property are the easiest to sell, while household items, technical goods and other individual movable assets often do not attract sufficient interest.

The conclusion of the thesis is that electronic public auction is a justified and necessary institute of modern enforcement proceedings, but that its success depends on the stability of the technical system, the awareness of potential buyers, the type of asset being sold and actual market demand. Therefore, further improvement of the portal, simplification of the procedure for publishing sales, better technical support, greater promotion of electronic sales and clearer information for citizens on how to participate in electronic public auctions are necessary.

Keywords: electronic public auction; enforcement proceedings; public enforcement officer; forced sale; digitalisation of justice; transparency.

УПИТНИК ЗА ПРИКУПЉАЊЕ ПОДАТАКА О ЕЛЕКТРОНСКИМ ЈАВНИМ НАДМЕТАЊИМА

Тема истраживања: Електронско јавно надметање у извршном поступку: правни оквир и упоредноправна анализа Србије, Хрватске и Словеније

Истраживач: Матија Ђорђевић, студент Правног факултета у Нишу

Број индекса: М007/24-О

Предмет истраживања: Електронска јавна надметања спроведена током 2025. године

Јавни извршитељ- Страхиња Милиновић из Ниша, ул. Вожа Карађорђа 19/2/11

ОПШТИ ПОДАЦИ О Е-АУКЦИЈАМА

1. Укупан број спроведених електронских јавних надметања у 2025. години:

2. Број е-аукција према врсти предмета:

а) непокретности _____

б) покретне ствари _____

в) друго _____

НЕПОКРЕТНОСТИ

3. Структура продатих непокретности путем е-аукција:

а) станови _____

б) куће _____

в) грађевинско земљиште преко 10 ари _____

г) пољопривредно земљиште преко 10 ари _____

д) пословни објекти _____

ђ) друго (навести) _____

ПОКРЕТНЕ СТВАРИ

4. Структура продатих покретних ствари путем е-аукција:

а) возила _____

б) механизација _____

в) животиње _____

г) покућство _____

д) техничка роба _____

ђ) друго (навести) _____

УСПЕШНОСТ Е-АУКЦИЈА

5. Укупан број успешно окончаних е-аукција (продајом):

6. Успешне продаје према фази поступка:

а) прво јавно надметање _____

б) друго јавно надметање _____

в) непосредна погодба _____

г) пренос својине повериоцу _____

УЧЕСНИЦИ У ПОСТУПКУ

7. Просечан број учесника по е-аукцији:

8. Број е-аукција са само једним учесником:

ЦЕНА И ПРОЦЕНА ВРЕДНОСТИ

9. Просечан однос постигнуте цене и процењене вредности предмета:

НЕУСПЕШНЕ И ПРЕКИНУТЕ Е-АУКЦИЈЕ

10. Број неуспешних е-аукција:

11. Број е-аукција прекинутих због техничких сметњи:

12. Број е-аукција обустављених из процесних разлога:

13. Ако су е-аукције обустављане из процесних разлога, навести најчешће разлоге:

НЕИСПУЊЕЊЕ ОБАВЕЗЕ ПЛАЋАЊА

14. Број случајева у којима најповољнији понуђач није испунио обавезу плаћања након завршене е-аукције:

15. Последице неизвршења обавезе плаћања (ако постоје специфични случајеви или пракса):

ДОДАТНА ЗАПАЖАЊА

16. Да ли у пракси постоје одређене врсте предмета које се лакше продају путем е-аукције?

17. Да ли су уочени одређени практични проблеми у функционисању система електронских јавних надметања?

18. Остала запажања и коментари:

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Матија Ђорђевић рођен је 10. фебруара 2001. године у Нишу. Основну школу „Душан Радовић“ у Нишу завршио је као носилац дипломе „Вук Караџић“. Након тога завршио је Гимназију „Стеван Сремац“ у Нишу, такође као носилац дипломе „Вук Караџић“.

Правни факултет Универзитета у Нишу уписао је 2020. године, а основне академске студије завршио је 2024. године, са просечном оценом 9,48. Након завршетка основних студија уписао је мастер академске студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, општи смер, ужа грађанскоправна област.

Током школовања био је стипендиста Владе Републике Србије, Градске општине Медијана у Нишу и Фонда за младе таленте Републике Србије. Након завршетка основних студија обавио је тромесечну праксу у Општинској управи Градске општине Медијана, у Одсеку за правне послове у оквиру програма „Таленти у управи“. Тренутно је адвокатски приправник.

У току студија похађао је Jean Monnet модул из области европског монетарног права. Учествовао је на такмичењу у симулацији кривичног поступка, одржаном 23. децембра 2023. године на Правном факултету Универзитета у Нишу. Похађао је и вршњачке радионице „Слобода медија- заштитник људских права“ у организацији Moot court, дебатног и беседничког клуба „IUSTITIA NIŠ“, као и Летњу кривичноправну школу на Старој планини, у организацији Амбасаде Сједињених Америчких Држава и Бироа за међународну борбу против наркотика и спровођење закона, на којој је добио награду за најбољу улогу судије.

Поред тога, похађао је обуку за писање оптужних аката Правосудног истраживачког центра и учествовао у програму „Млади против корупције“ организацији Института за европске послове, у оквиру кога је био едукатор у области борбе против корупције.

Његова академска и професионална интересовања усмерена су нарочито на грађанско процесно право, извршно право, заштиту права грађана и унапређење владавине права.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Матија Ђорђевић

Наслов мастер рада: Електронско јавно надметање у извршном поступку: нормативни оквир и практични изазови у Републици Србији, Републици Хрватској и Републици Словенији

Ментор: Проф.др Анђелија Тасић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом: Електронско јавно надметање у извршном поступку: нормативни оквир и практични изазови у Републици Србији, Републици Хрватској и Републици Словенији

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Матија Ђорђевић.

У Нишу, _____

Потпис аутора
